BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIM ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIM BÖLÜMÜ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA MEYDANLAR: ANKARA ULUS MEYDANI ÖRNEĞİ İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

ELÇİN KALAYCI

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ BETÜL BİLGE ÖZDAMAR

ANKARA- 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Elçin KALAYCI tarafından hazırlanan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 16 /01 / 2020

Tez Adı: Kentsel Mekân Oluşumunda Meydanlar: Ankara Ulus Meydanı Örneği İncelemesi

Tez Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı - Soyadı, Kurumu) **İmza**

Dr. Öğr. Üyesi Betül BİLGE ÖZDAMAR(Danışman)
Başkent Üniversitesi,
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Gözen GÜNER AKTAŞ
Başkent Üniversitesi,
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Meryem YALÇIN
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi,
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi

ONAY
Prof. Dr. İpek KALEMCİ TÜZÜN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Tarih: … / … / ……..

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 16 / 01 / 2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: Elçin KALAYCI

Öğrencinin Numarası: 21620088

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı

Programı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Tezli Yüksek Lisans

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Betül BİLGE ÖZDAMAR

Tez Başlığı: KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA MEYDANLAR: ANKARA ULUS MEYDANI ÖRNEĞİ İNCELEMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 72 sayfalık kısmına ilişkin, 27 / 12 / 2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNİTİN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9'dur. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 16 / 01 / 2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Dr. Öğr. Üyesi Betül BİLGE ÖZDAMAR

TEŞEKKÜR

Tez çalışma döneminde bilgi ve tecrübelerini bana aktararak, yardımları ile tez çalışmamı başarılı bir şekilde tamamlamamda büyük emeği olan, değerli tez danışmanım, Sayın Dr. Öğretim Üyesi Betül Bilge Özdamar'a teşekkürlerimi sunarım.

Tüm hayatım boyunca bana güvenen, eğitim hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen sevgili babam Mehmet Kalaycı, annem Hatice Özgül Kalaycı, ablam Eftal Gündüz, ablam Efsun Köroğlu ve kuzenim Cavidan Kunt Şahin' e çok teşekkür ederim.

Elçin KALAYCI
Ankara, 2020

ÖZET

Elçin KALAYCI

Kentsel Mekân Oluşumunda Meydanlar: Ankara Ulus Meydanı Örneği İncelemesi

Başkent Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı 2020

Günümüzde nüfusun hızla artması ve teknolojinin ilerlemesi sonucu; kentli insan ile kentsel sosyal mekânlar arasındaki ilişkiye dayalı ve farklı fonksiyonlara hizmet eden kentsel mekânlar oluşmaktadır. Meydanlar insanların bir araya gediği, aktivitelerde bulunduğu ve vakit geçirdiği, kentin önemli odak noktalarıdır. Çalışma kapsamında kentsel mekân olarak yer alan kent meydanlarındaki mekân oluşum değerlerinin fiziksel, sosyal, kültürel boyutları, kimlik ve işlevsellik ögeleri ile ele alınarak mekânsal değer karşılıklarının okunmuştur. Meydanların tarihi gelişimi ve tipolojileri, "Erken Cumhuriyet Dönemi" ile sınırlandırılarak, meydan olgusu tartışılmıştır. Meydan yaklaşımları, ele alınış biçimlerine göre örnekler üzerinden incelenmiştir. Meydanlarda, "kentsel mekânı" oluşturan etken faktörler araştırılmıştır. Meydanlar ve kentsel mekân ilişkisi açısından bir yaklaşım ve ele alış biçimi belirlenerek ortak okumaları yapılmıştır. Çalışma verileri, "Ankara Ulus Meydanı" üzerinden değerlendirilmiştir. Değerlendirme; çalışmada belirlenen kentsel mekânı oluşturan ögeler üzerinden, meydanların kentsel mekân yaklaşımları oluşturulmuş ve Ankara "Ulus Meydanı" üzerinden örnekler incelenerek yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Mekân, Kent Meydanı, Kent Kimliği, Ankara Ulus Meydanı

ABSTRACT

Elçin KALAYCI

Squares İn Urban Space Formatıon: A Case Study Of Ankara Ulus Square

Başkent University

Institute of Social Sciences

Master In Interior Architecture and Environmental Design With Thesis 2020

Today, as a result of the rapid increase in population and the advancement of technology, urban spaces are formed based on the relationship between urban people and urban social spaces and serving different functions. Squares are important focal points of the city, where people gather, engage in activities and spend time. Within the scope of this study, physical, social, cultural dimensions, identity and functionality elements of spatial formation values in urban squares as urban spaces were discussed and spatial value equivalents were read. The historical development and typologies of the squares are restricted to the "early republican period" and the fact of the Square has been discussed. The approaches to the challenge were examined through examples according to the way they were dealt with. In the squares, the factors that make up the "urban space" were investigated. In terms of the relationship between squares and urban space, an approach and a way of handling were determined and their joint readings were made. The study data was evaluated on" Ankara Ulus Square". Evaluation; the urban space approaches of the squares were constructed through the components that make up the urban space identified in the study and examples were made through Ankara "Ulus Square".

Keywords: Urban Space, Urban Square, Urban İdentity, Ankara Ulus Square

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR……I

ÖZET……..II

ABSTRACT……..III

İÇİNDEKİLER……IV

TABLOLAR LİSTESİ……..VI

ŞEKİLLER LİSTESİ……..VII

1. GİRİŞ……1

1.1.Tezin Amacı 1

1.2.Tezin Kapsamı 2

1.3.Tezin Yöntemi..... 4

2. KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA KENT VE MEKÂN İLİŞKİSİ……..5

2.1.Kentsel Mekân Tanımı ve Sınıflandırılması 5

2.2.Kentsel Mekânı Oluşturan Ögeler ve Özellikleri 16

2.2.1.Doğal çevre ögeleri 17

2.2.2.Yapay çevre ögeleri 18

2.2.3.Kent kimliği ögeleri 19

2.2.4.Sosyo kültürel ögeleri 21

2.2.5.İşlevsel ögeler 24

3. KENTSEL MEKÂN OLUŞUMLARI: KENT MEYDANLARI……27

3.1. Kent Meydanı Tanım ve Oluşum Yaklaşımları 27

3.2.Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kent Meydanlarının Gelişimi 35

3.3.Kent Meydanlarını Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler 37

3.3.1. Fiziksel etmenler 37

3.3.2. İşlevsel etmenler..... 42

3.3.3. Sosyo kültürel ve toplumsal etmenler 45

3.3.4. Kent kimliğini yansıtan etmenler 46

4. KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA MEYDANLAR: ANKARA ULUS MEYDANI İNCELEMESİ……49

4.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Süreci ve Ulus Meydanı Oluşumu 49

4.2.Ulus Meydanı Kentsel Mekân Değerlendirmesi 52

4.2.1.Fiziksel etmenler açısından incelenmesi 52

4.2.2.İşlevsel etmenler açısından incelenmesi 58

4.2.3.Sosyo kültürel ve toplumsal etmenler açısından incelenmesi 63

4.2.4.Kent kimliğini yansıtan etmenler açısından incelenmesi 64

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER…….…..68

KAYNAKLAR……...72

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Kentsel Mekân Türleri 7
Tablo 2.2.Kentsel Mekân Sınıflandırılması 7
Tablo 2.3.Kentsel Mekân Ögeleri Matrisi 26
Tablo 3.1: Kentsel Mekân Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler 48
Tablo 4.1. Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme 53
Tablo 4.2. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme 54
Tablo 4.3. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme 55
Tablo 4.4. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme 56
Tablo 4.5. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme 57
Tablo 4.6. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme 58
Tablo 4.7. İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme 59
Tablo 4.8. Ulus Meydanı İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme 60
Tablo 4.9. Ulus Meydanı İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme 61
Tablo 4.10. Ulus Meydanı İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme 62
Tablo 4.11. Sosyo Kültürel ve Toplumsal Etmenler Açısından İnceleme 63
Tablo 4.12. Ulus Meydanı Sosyo Kültürel ve Toplumsal Etmenler Açısından İnceleme ... 64
Tablo 4.13. Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler Açısından İnceleme 65
Tablo 4.14. Ulus Meydanı Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler Açısından İnceleme 66
Tablo 4.15. Ulus Meydanı Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler Açısından İnceleme 67
Tablo 5.1. Ulus Meydanı Kentsel Mekân Oluşumunda Meydanı Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler Analizi 69

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1. Kentsel Mekân Kullanımı 6
Şekil 2.2. Kentsel Mekân Kullanımı İncelemesi 8
Şekil 2.3. Özel Mekânlar 9
Şekil 2.4. Yarı Özel Mekânlar 10
Şekil 2.5.Centrum Square Cesky Krumlov 12
Şekil 2.6. Özelden- Kamusal'a Kentsel Mekânlar 13
Şekil 2.7. Gizlilik Alanı Dereceleri 14
Şekil 2.8. Proxemics ve Tasarım Süreci 16
Şekil 2.9. İspanyol Merdivenleri Kentsel Mekân Olarak Kullanımı 17
Şekil 2.10. Tietgen Yurdu Oturma Elemanları 19
Şekil 2.11. Coğrafi Özellik İle Kent Kimliği Yansıması Venedik, İtalya 20
Şekil 2.12. Eyfel Kulesi Paris 20
Şekil 2.13. Central Park 21
Şekil 2.14. Bükreş Uniri Meydanı 22
Şekil 2.15. Viyana Belediye Binası Meydanı Buz Pisti 23
Şekil 2.16. Viyana Belediye Binası Meydanı Wienissimo Yemek Festivali 23
Şekil 2.17. Bostanlı Yaya Köprüsü, Bostanlı Günbatımı Terası 25
Şekil 3.1: Paris Place Des Vosges 28
Şekil 3.2: Fontana Di Trevi 29
Şekil 3.3. Charles De Gaulle, Paris 29
Şekil 3.4.Palazzo Del Podesta, Bologna 30
Şekil 3.5. Place De L Opera, Paris 30
Şekil 3.6 .Forma Bağlı Meydan Tipleri 31
Şekil 3.7. Kare Form Meydan Tipi 32
Şekil 3.8. Üçgen Form Meydan Tipi 32
Şekil 3.9.Daire Form Meydan Tipi 33
Şekil 3.10. Sokak ve Meydan Kesişimleri 34
Şekil 3.11. Erken Cumhuriyet Dönemi Taksim Meydanı, İstanbul 36
Şekil 3.12. Erken Cumhuriyet Dönemi Anıt Meydanı, Konya 37
Şekil 3.13: Piazza del Campo Meydanı – Siena 38

Şekil 3.14:Piazza del Campo Meydanı Kentsel Mekân Bağlamında - Siena 38
Şekil 3.15: San Gimignano Meydanı, Toskana 39
Şekil 3.16: San Pietro Meydanı 39
Şekil 3.17.İzmir Cumhuriyet Meydanı 40
Şekil 3.18. Lucca Meydanı, İtalya 41
Şekil 3.19: Venedik San Marco Meydanı 43
Şekil 3.20: Roma Piazza Del Poppolo 43
Şekil 3.21: Londra Trafalgar Meydanı 45
Şekil 3.22: Madrid Puerta Del Sol Meydanı 46
Şekil 3.23: Kızıl Meydan (Rusya) 47
Şekil 4.1 :Taşhan Meydanı 50
Şekil 4.2: Lörcher Planında Meydanlar 50
Şekil 4.3: Ulus Meydanı 51
Şekil 4.4. Ulus Meydanı Konumu 52

1. GİRİŞ

1.1.Tezin Amacı

Günümüzde nüfusun hızla artması ve teknolojinin ilerlemesi sonucu; kent mekânlarında kent kullanıcıların bir araya gelmek, sosyalleşmek, spor yapmak, gezmek, eğlenmek gibi sosyal eylemlerini gerçekleştirebilecekleri mekânlara ihtiyaç artmaktadır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda kentli insan ile kentsel sosyal mekânlar arasındaki ilişkiye dayalı ve farklı aktivitelere cevap veren kentsel mekânlar oluşmaktadır.

Toplumu ilgilendiren, herkes tarafından ulaşılabilir kamusal alan, cadde ve sokaklar, meydanlar, açık yeşil alanlar, ticaret alanları, dini yapılar, sosyokültürel alanlar, sağlık alanları, eğitim alanları, havaalanı ve benzeri kamusal yapıların bulunduğu alanlardır. Bir başka ifade ile kamusal alanlar; farklı amaçlar için bir araya gelmiş kişi ya da gruplara hizmet eden fiziksel, sosyo-kültürel ve eğitime yönelik ortak mekânlardır. Lefebvre, kamusal mekânı, sosyal, kültürel ve fiziksel özellikte ve toplum ürünü olan bir kentsel alan olarak açıklamaktadır. Church, kenti insanların dolaşımı ve ele geçirmesiyle hareketli ve sürekli değişken bir durum ya da fiziksel bir mekân olduğunu belirtmektedir. Benzer biçimde Lynch, kenti dönüşüme sahip ve sonsuz bir değişim süreci olarak tanımlamaktadır. Fiziksel (görünen) ve fiziksel olmayan (görünmeyen) boyutları ile kentteki değişim, hem toplumsal hem de bireysel ölçekte gerçekleşmektedir (Cordan, 2015, s.68-73).

Kentsel kamusal alanların başında gelen, sahip olduğu özelliklerinden dolayı kentsel mekân olarak tanımlanabilen meydanlar; kentli insanların buluştukları ve birbirleriyle vakit harcadıkları, bir arada oldukları önemli bir yerdir. Kentsel mekân, yapısal alanlarla doğrudan ilişkilidir. Farklı bir ifadeyle; kentsel mekân, yapı elemanlarının bir araya gelmesinden oluşabilir. Bu oluşum yapıların olduğu alanlar doluluk, yapı dışındaki alanlar ise boşluk olarak karşımıza çıkabilir. Bu bakışla biçimlenmiş kentsel alanlar; meydanlar, sokaklar, sahnlar v.b. gibi farklı mekânlar olarak görülmektedir (Kuloğlu, 2013, s.206).

Bu tez kapsamında kentsel mekân olarak yer alan kent meydanlarındaki mekân oluşum değerlerinin, fiziksel, sosyal, kültürel boyutları, kimlik ve işlevsellik ögeleri ile ele alınarak mekânsal değer karşılıklarının okunması amaçlanmıştır. Kentsel kullanım

alanlarında yer alan kent meydanlarının, kentin kimliğini yansıtan özellikleri taşıdığı ve kullanıcı ihtiyaçları ile uyumlu olduğu bilinmektedir. Bu çalışma, kent meydanlarını tarihi, sosyo-kültürel ve ekonomik koşullar ile fiziki özellikler bağlamında ele almayı amaçlanmıştır.

Ulusal ve uluslararası araştırmacılar tarafından "kentsel mekân" ve ''kent meydanı" yaklaşımları açıklanmış, kentsel mekân oluşumunu sağlayan ögeler ve özellikleri açıklanmış ve meydanlar üzerinden tartışması yapılmıştır. Bu çalışmada 'kentsel mekânın', meydanları nasıl tanımladığı ve meydanın kentsel mekân oluşum ögeleri açısından araştırılması yapılmıştır. Edinilen çıkarımlara bağlı olarak, "Ankara Ulus Meydanı", vaka çalışma alanı olarak ele alınmış ve saptanan değerler üzerinden incelenmiştir. Şehir Bölge Planlama gibi, kentsel çevre üzerine çalışmaların ele alındığı disiplinlerin yanı sıra, iç mimarlık disiplini içinde yeni yerini alan kentsel mekâna yönelik araştırmalara da başvurulmuştur. Çalışma sonunda seçilen meydanın kentsel mekâna yönelik özellikleri, belirlenerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın çerçevesi, kentsel mekân değerleri ve kentsel mekân ile meydan ilişkisi üzerinden tanımlanmıştır. Bu bağlamda çalışmanın alt amaçlarını içeren sorular aşağıdaki gibidir;

- Meydanlarda "kentsel mekânı" oluşturan farklılıklar, ele alınış biçimleri, boyutları ve bunları oluşturan tasarıma yönelik özellik ve biçimleniş faktörleri nelerdir?
- Meydanların "kentsel mekân" olmasını sağlayan özellikleri nelerdir?
- Kentsel mekân olarak yer alan meydanların mekân oluşum değerleri nelerdir?
- Kentsel mekânın bir parçası olan kent meydanları kavramı ve meydanı nitelendiren ögeleri nelerdir?
- Ankara Ulus Meydanı'nın kentsel mekân olmasını sağlayan özellikleri ve ögeleri nelerdir?

1.2.Tezin Kapsamı

Çalışmada kentsel mekân ile ilgili kavramlar, tanımlar, yaklaşımlar ve kentsel kamusal mekânda, kentsel mekân olma potansiyelini taşıyan alanların araştırılması ve meydanların özelliklerinin ortaya konulması ve tanımlanması ile ilgili çalışmaların tamamı bu tezin ana çerçevesini oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde kent kavramları, kentsel mekân ve kentsel mekân türleri incelenmiştir. Kent kavramından başlayarak özele doğru gidilerek ve kentsel mekân ve kent olguları tanımlanarak sınırları belirlenmiştir. Kentsel mekânı oluşturan ögeler ve özellikleri araştırılarak açıklanmıştır.

Üçüncü bölümünde kentsel mekân ve meydan ilişkisi incelenmiştir. ‘’Kent Meydanı’’ kavramı detaylandırılarak anlatılmıştır. Kentsel mekânlar içerisinde önemli toplanma noktası olarak bilinen kent meydanları çalışmanın sınırlarını oluşturmaktadır. Çalışmada meydanların tarihi gelişimi ve tipolojileri, “Erken Cumhuriyet Dönemi” ile sınırlandırılarak, meydan olgusu tartışılmıştır. Meydan yaklaşımları, ele alınış biçimlerine göre örnekler üzerinden incelenmiştir. Meydanlarda, “kentsel mekânı” oluşturan etken faktörler araştırılmıştır. Meydanlar ve kentsel mekân ilişkisini ortaya koyan bir matris oluşturulmuş ve ortak okumaları yapılmıştır.

Dördüncü bölümde vaka çalışması kapsamında, “Ankara Ulus Meydanı” değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler ve örnek mekân analizleri üzerinden incelenen “kentsel mekân” yansımaları; sosyo-kültürel, tarihi, ekonomik ve işlevsel boyutları ile ele alınmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda kentsel mekâna yönelik tasarım yaklaşımları incelenmiştir. Çalışmanın çerçevesi olan “Ankara Ulus Meydanı” Erken Cumhuriyet Döneminde imar planlarına göre kentin odak noktası niteliğindeki meydanı kapsamaktadır.

Araştırma çerçevesinde örnek olarak ele alınan meydanların seçilmesinde;

- Cumhuriyet sonrası planlamanın içinde yer alması,
- Bulunduğu kente ait tarihi süreç içerisinde geldiği uygarlığa dair ögeleri içermesi,
- Kentin önemli düğüm noktasında yer alması,
- Meydanların çevresinde mekân algısı yaratan yapıların olması,
- Tarihi yapı, bina ve anıtları bünyesinde bulundurması,
- Sosyal, kültürel ve toplumsal vb. özellikteki çeşitli olayların gerçekleştiği mekânları ve kentli insanların bir arada toplama özelliği,
- Tarihsel birikime sahip olması,

Sonuçlar ve öneriler kısmında; araştırılan veriler ve bulgular değerlendirilmiştir. Meydanın kentsel mekân ögeleri ilişkisi bağlamında, “Ankara Ulus Meydanı” kentsel mekân değerlerinin tartışılması bu tez çalışmasının sınırlarını oluşturacaktır.

1.3.Tezin Yöntemi

"Kent meydanı" ve "Kentsel Mekân" tanımları, toplumu ilgilendiren kentsel yaşam için gerekli, kentin bir parçasıdır. Bu nedenle, çalışmada literatür taraması yapılmış ve elde edilen veriler konu çerçevesinde analiz edilmiştir. Kentsel mekân olan yaşama, çalışma, oyun oynama ve çeşitli aktiviteleri gerçekleştirilebilmesi için ev sahipliği yapan meydanlarda nasıl ve ne şekilde oluştuğu sorusuna ait gözlem ve söylemler; nitel yöntemlere dayalı bir metot çalışması ile yürütülmüştür. Araştırmalarda konuyla ilgili (yazılı, sözlü ve görsel) literatür araştırmaları yapılarak mevcut kaynaklar taranarak derlenmiştir. Literatür çalışmaları ile tez çalışmasına yönelik ilişkili çizimler, resimler, yazılar ışığında amaca yönelik yanıtlar ortaya konulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde literatür taramasından elde edilen verilerle, kentsel mekan kavramları tanımlanmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde kent meydanı kavramı araştırılıp, "Erken Cumhuriyet Dönemi" meydanları ve kent meydanlarını oluşturan ve nitelendiren etmeler, ilgili örnekler üzerinden tanımlanarak, veriler elde edilmiştir. Araştırma, meydanlar temelinde yürütülerek, kentsel mekân oluşumuna karşılıklar aranmıştır. Elde edilen bilgiler sonucunda meydanların kentsel mekân olma özellikleri ile ilgili bir matris oluşturularak değerlendirme yöntemi geliştirilmiştir. Dördüncü bölümde, "Ankara Ulus Meydanı" vaka çalışması olarak ele alınan, kentsel mekân tanımı olarak meydan ilişkisi incelenmiştir. Veriler üzerinden meydanların kentsel mekânı oluşturan matrisleri incelenip, ortak okumaları yapılarak, değerlendirilmeler tablolama yöntemi ile sunulmuştur. Sonuç bölümünde kentsel mekânı oluşturan ögeler meydanların kentsel mekân olma özelliği yönelik veriler; grafik ve tablolar ile incelenmiş ve sonuçlar üzerinden ortak değerler çıkarılarak değerlendirme yapılmıştır.

2. KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA KENT VE MEKÂN İLİŞKİSİ

Kentsel mekân tanımı yapılırken kent ve mekân kavramlarını açıklık getirilmesi gerekmektedir. Kavramların tanımlamalarının yapılması sonucu; kent ve mekân kavramları arasındaki ilişkiden doğan kentsel mekân kavramının özelliklerini analiz etmek mümkün olmaktadır.

2.1.Kentsel Mekân Tanımı ve Sınıflandırılması

Kent; sürekliği olan toplumsal gelişmelerin içinde bulunan ve toplumun yerleşme, gidiş-geliş, yaşam alanı, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçların giderildiği, nüfus yoğunluğunun fazla olduğu ve küçük topluluk ünitelerinden oluşan yerleşme birimleridir" (Keleş, 1980, s.67).

Toplum yapısının değişimiyle farklı yaşam biçimleri meydana gelmektedir. Yaşam biçimleri; insanların sosyalleştiği, aktivitelerde bulunduğu ve çok farklı gruptan insanların bir araya geldiği toplanma alanı olarak kentsel mekânları biçimlendirmekte ve dönüştürmektedir (Erdönmez ve Haznedar, 2012, s.153).

Toplumsal yönden farklı yaşam, imkân ve anlayışına sahip olan insanların ortak kullanım alanı olan ve üzerinde yaşadıkları mekânı kapsayan kent, insanlığın sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Kentli kullanıcılar farklı yaş gruplarından oluşmaktadır. Kullanıcı tanımı; yaşlılar, orta yaşlılar, gençler ve çocukların oluşturduğu bir bütündür. Kentsel mekânlar yaşamın tüm işlevlerinin biçimlendiği ve bu mekânların kullanıcılarına ait (yaş grupları, fiziksel özellikleri gibi) ortaklıkların bir bütünü olarak ele alınmalıdır. Kentte insanların yapı içerisinde ya da dışarısında, birbirleri ve mekân ile kurdukları ilişkiler, kentsel mekân olarak tanımladığımız yerlerde yaşam bulmaktadır. Kentsel mekân kısaca; bir kişi veya grubun kentle etkileşim halinde olduğu fiziksel ve sosyal aktivitelerini gerçekleştirdiği yerdir.

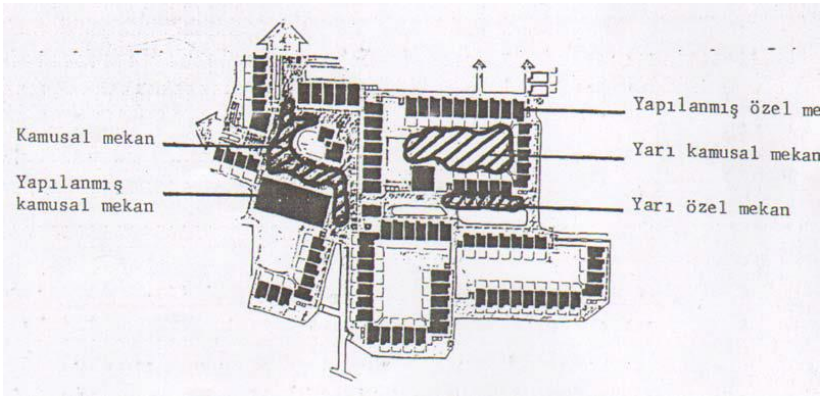
Temel bütünleşme aracı olan kentsel mekânlar kullanıcıların kültürel deneyimlerini gelecek kuşaklara ilettiği ve paylaştığı yerlerdir. Kentin açıklanmasındaki yaklaşım insanların; kişisel ilerlemelerinde, kültürel deneyimleri ve insanların birbirleriyle olan

etkileri sonucu kentli olma deneyimini kazanması ve kentin kimlik oluşumu, bu mekânlarda olmaktadır (Aytuğ ve İnceoğlu, 2009, s.131).

Kentler insanların sadece yerleşme ihtiyacını karşılayan yapılardan oluşmamaktadırlar. İnsanların kişisel gereksinimlerine göre şekillenmektedir. Kentsel mekân, kullanıcıların deneyimlerinden oluşan zihinsel ve toplumsal anlamlar barındıran bir alandır (Bakan ve Konuk, 1987, s.12).

Kentsel mekân; içindeki yapay çevre donatı elemanlarından olan kent mobilyaları ve doğal çevre topoğrafik yapı, iklim ve bitki örtüsü, jeolojik yapı içinde yer alan fonksiyonları, yapılaşmış ve yapılaşmamış alanları ile bir bütün olarak ele alınır. Bu noktada yaklaşım; kullanıcıların etkinliklerine, toplumsal değişime ve kültürel gelişime bağlı hareketli bir olgudur. Kentsel mekânlar sosyal ilişkilerin güçlenmesi, psikolojik ve duygusal gereksinimlerinin sağlanması, ekonomik değişimlere katkı sağlaması açısından önemli işlevlere sahiptir.

Kentsel mekânlar, toplumun sosyo-kültürel yapısına bağlı olarak kentlerde hepsi bir arada bulunan yaşam sonucu ortak ya da kişisel ihtiyaçların karşılandığı, zaman içinde değişen mekânlardır. Arazi kullanım biçimlerine göre; yapılanmış ve yapılanmamış bu mekânlar, özel ve kamusal mekânlar olarak ikiye ayrılır (Özaydın, Erdil ve Ulusay, 1991, s.63-67).

Şekil 2.1. Kentsel Mekân Kullanımı

Kaynak: Gül'den aktaran Tural, 2009, s.9

Özel mekânlar, özel mülkiyetin dışındaki kullanıcıların özgürlüğünün sınırlandığı mekânlardır. Kamusal mekânlar ise; tüm kullanıcılara açık mekânlardır. Bu iki tür mekân

keskin çizgilerle birbirlerinden ayrılamazlar. Bu nedenle yarı özel ve yarı kamusal mekân olarak adlandırılan geçiş mekânları da, kentsel mekân türleri arasında yer alır (Tablo 2.1).

Tablo 2.1. Kentsel Mekân Türleri

KENTSEL MEKÂN			
ÖZEL MEKÂNLAR		KAMUSAL MEKÂNLAR	
Özel Mekân	Yarı-Özel Mekân	Kamusal Mekân	Yarı-Kamusal Mekân

Kaynak: Tural, 2009, s.14

Kentsel mekân türleri özel mekânlar ve kamusal mekânlar olarak iki gruba ayrılmaktadır. Özel mekânlar; yapılanmamış alanlar içinde tarım, bahçe, arazi ve arsa ve yapılanmış alanlar içinde ticaret, konut, sanayi, hizmet alanı ve tarım alanlarıdır. Kamusal mekânlar; yapılanmış alanlar eğitim, sağlık, yönetim binaları, tarım, hizmet ve sosyo-kültürel alanlar ve yapılanmamış alanlar içinde spor alanı, Pazar yeri, park, bahçe, yol, sokak, cadde ve meydanlardır (Tablo 2.2.).

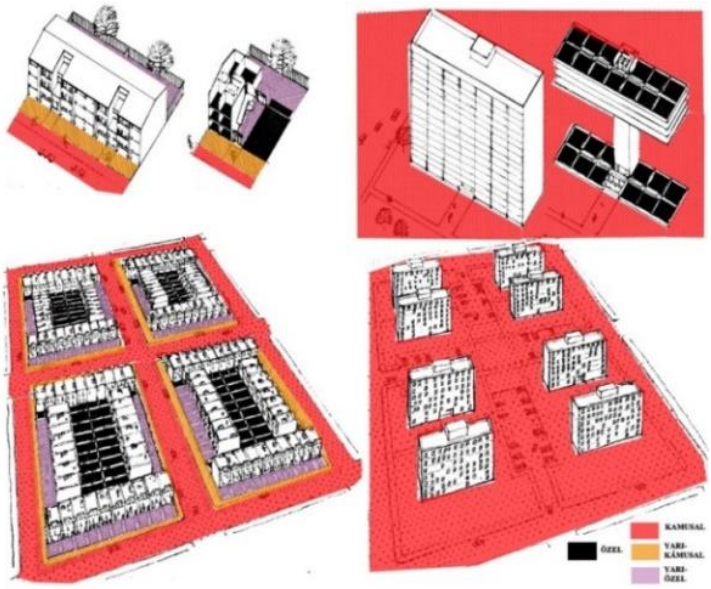
Tablo 2.2.Kentsel Mekân Sınıflandırılması

KENTSEL MEKÂN	Kentsel Yapılar	Kentsel Mekânlar
	Yapılanmış Alanlar	Yapılanmamış Alanlar
ÖZEL MEKÂNLAR	Konut İşyeri-Ticaret Sanayi Tarım Hizmet	Arsa Arazi Bahçe Tarım Alanı
KAMUSAL MEKÂNLAR	Eğitim Sağlık Yönetim Tarım Hizmet Sosyo-kültürel	Spor Alanı Pazar Yeri Park, Bahçe Yol, Sokak, Cadde Meydanlar

Kaynak: Tural, 2009, s.14

"Kamusal Mekânlar" insanların mülkiyeti ve denetimi altında bulunan alanlardır. "Özel Mekânlar" birbirlerinden çok farklı çizgilerle ayrılmazlar, yarı kamusal mekân ve

yarı özel mekân özelliklerini içeren geçiş alanları (yarı kamusal ve yarı özel mekânlar) ile bağlanırlar (Newman, 1996, s.15). Bu geçiş alanlarının mekânsal özelliği kentsel tasarımda vurgulandığı oranda kent daha önemi fazla şekilde okunabilmekte ve kentsel mekân hiyerarşisi sezilmektedir.

Şekil 2.2. Kentsel Mekân Kullanımı İncelemesi

Kaynak: Newman, 1996, s.16-18

Şekil 2.2' de görüldüğü üzere; farklı yapı adalarında yaşayanların bulunduğu kentsel mekân türleri şematik olarak gösterilmiştir. Özel mekânlar, konut içleri ve bahçeleri; kamusal alanlar, yollar, parklar, meydanlar; yarı özel mekânlar, avluları; yarı kamusal mekânlar ise konut önünde kaldırımları kapsamaktadır.

Kentsel mekân sınıflandırılmasından özel ve kamusal mekân tanımlarını ile yarı özel ve yarı kamusal mekânlar kavramları detaylı olarak incelemek gerekmektedir. Bu kavramlar örnekler üzerinden okumalar yaparak incelenecektir.

Özel Mekânlar

Özel mekânlar daha çok kullanıcısının denetiminde olan ve kullanıcıya yönelik biçimlenen mekânlardır. Özel mekânlar her zaman tasarlama yöntemlerine göre değil, çoğu zaman kullanıcı isteklerine göre biçimlendirilirler.

Bakan (1987, s.13)' e göre; özel mekânlar genelde kullanıcı isteklerine biçimlenen mekânlardır. Yapılanmış özel mekânlar içinde yapı bulunduran alanlar olarak şu şekilde konut, işyeri, tarım, hizmet, sanayi, yapıları olarak sıralanabilir. Bunların arasında yapılanmamış özel mekânlar arazi, arsa, bahçe ve kişiye özel mekânlar yani içerisinde yapı bulunmayan alanlardır.

Şekil 2.3. Özel Mekânlar

Kaynak: Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır

Şekil 2,3 'de görüldüğü üzere; Ankara İlinde bulunan Yıldıztepe blokları yalnızca o konutta yaşayan kişilerin kullanımında olan özel mekân türlerinden olup şematik olarak gösterilmiştir.

Yarı Özel Mekânlar

Yarı özel mekânlar, özel mekânlar ve kamusal mekânlar arasında bir geçiş alanıdır. Bu mekânlar kamu mülkiyetinde olmayıp ancak etrafındaki kullanıcılar tarafından ortaklaşa kullanılan site içlerindeki avlular gibi alanlardır. Bu mekânların kullanıcısı dışında tasarrufunda değildir fakat özel mekânlarda olduğu kadar kapalı özellikte değildir.

2014 yılı "Mekânsal Planlar Yönetmeliği'ne" kadar imar kanunu her sokak ve caddenin "sürekli" taşıt erişimine açılmasını, tamamen taşıtlara uygun boyutları zorunlu kılmaktaydı. Bu vaziyet 1980 sonrası kentleşme dalgası ile özel mekânların baskın olduğu kentsel dokuların gelişimine neden olmuştur. Bu süreçte parsel bazında tek yapılı konut

üretim biçimi “özel mekân” karakterini kuvvetlendirirken, ada bazında site yapılanmaları ise “yarı özel” mekân karakterinin kuvvetlendirmiştir (Sınmaz, 2018, s.34).

Şekil 2.4. Yarı Özel Mekânlar

Kaynak: Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır.

Şekil 2.4 ‘de görüldüğü üzere; Ankara İlinde bulunan Yıldıztepe blokları sitesi içerisinde bulunan açık alan yalnızca o konutta yaşayanların kullanımında olan özel mekân kadar kapalılık hissi olmayan yarı özel mekân türlerinden olup şematik olarak gösterilmiştir. Yüksek katlı blok nizam bir yapı adası olan Yıldıztepe blokları, kamusal mekânlardan çok uzak, özel ve yarı özel mekânlar yapı içine gömülü bir şekildedir.

Bakan ve Konuk (1987, s.13)’ e göre; yarı özel mekânlar, herkes tarafından bilinen fakat herkesin dilediği gibi kullanamayacağı konuta ait şahıs mülkiyetinde olan mekânlardır. Bahçeli konutlarda ön bahçe ya da apartman düzeninde balkon bu tür mekânlardandır. Şahsa ait olmasına karşın toplumsal gözetim ve denetim altındadır. Buna karşın kentte yarı özel mekânlar, arkadaşlıkların oluştuğu ve canlandığı toplumsal mekânlardır. Mekânın boyutu çoğunlukla çok küçüktür fakat taşıdığı simgesel önem büyüktür. Apartmanlarda yarı özel mekânlar bir paspas kadar küçülmüştür.

Kamusal Mekânlar

'Kamu' ya da 'kamusal' kavramları Türk Dil Kurumu (TDK, 2018) tarafından çeşitli anlamlarda açıklanmaktadır. "Kamu" tanımı; bütün, ülkedeki halkın bütünü, halk, amme, "kamusal" tanımı ise; kamu ile ilgili olarak tanımlanmıştır.

Kamusal mekân üzerine şehir planlama ve mimarlık alanlarında birçok tanım bulunmaktadır. Bu tanımlar arasında Benn ve Gaus'un (1983) 'kamusal ' ve 'özel' kavramlarını 'erişebilirlik', 'aktör' ve 'fayda' ölçütleri ile ideal kamusal mekânları tanımlamaktadır. Erişebilirlik ölçütüne göre, kamusal mekânlar; mekânın ve öğelerinin, o mekânda gerçekleştirilen etkinliklerin herkes tarafından ulaşılabilir olduğu alanlardır. Aktör ölçütüne göre kamusal mekân; kamu kurumları tarafından meydana getirilen ve denetlenen, ancak herkes tarafından kullanılan mekânlardır. Fayda ölçütüne göre ise; kamusal mekân toplum yararı için sunulan mekânlardır. Ölçütler doğrultusunda kentsel mekân ise, özel ya da kamusal alanlardan çok farklı seviyelerde özelliklerin ve kamusallıkların olduğu alanlardan oluşmaktadır (Akkar, 2005, s.3).

Kentsel mekânlarda askeri alanlar, bazı üniversiteler ve devlet binaları kamusal olmalarına rağmen herkes tarafından ulaşılabilir değildir. Park ve ormanlar, müzeler, özel kişi ya da kurumlar tarafından işletilebilir fakat herkes tarafından ulaşılabilirdir. Kamusal ve kentsel mekân birbirleriyle süreklilik içeren bir ilişkileri bulunmaktadır. Dolayısıyla; erişebilirlik, aktör ve fayda ölçütlerine göre bir kamusal mekânın kamusallığı; Kamusal alanın ve bu alanın içerdiği öğelerin, aktiviteleri ve bilgileri herkese ne kadar açık ve ulaşılabilir olduğuna, kamu kurumları tarafından nasıl denetlendiğine ve meydana getirildiği, ne kadar kamu yararına hizmet ettiğine bağlıdır (Akkar, 2005, s.3).

Kamusal mekânlar kentlilerin günlük yaşam aktivitelerini gerçekleştirdiği alanlardır. 'Kentsel' ve 'kamusal' mekân kavramları 'kentsel açık' mekân olarak anlaşılabilir. Gerçekçi bir tanım için; 'kentsel' ve 'kamusal' kavramları fonksiyonları ve görevleri bakımından birbirlerini tamamlamaktadırlar. Bu noktada; mekân açık veya kapalı bir alan olabilmektedir. Sokaklar, meydanlar ve parklar açık bir alan; kamu hizmet binaları kapalı bir alan olmaktadır. Ek olarak, herkes tarafından kullanılan ve bir arada bulunulan bazı kamusal mekânlar sabit değil, hareketli olabilmektedir (Kaplan ve Öztürk, 2004, s.67).

Şekil 2.5.Centrum Square Cesky Krumlov

Kaynak: (Bu tezin yazarının arşivinden)

Şekil 2.5' de görüldüğü üzere Cesky Krumlov'da bulunan bu meydan herkes tarafından erişilebilir ve günün her saati kullanılabilen bir kamusal alandır.

Madanipour (2003, s.204)'a göre; kentlerdeki kamusal mekânlar, bireysel veya toplumsal olarak kullanılan, herkes tarafından her zaman erişilebilen ve insanların fonksiyonlarına cevap veren, özel alanlar arasında aracılık yapan mekânlardır. Şehrin kamusal mekânları, kullanıcıların sosyal etkinliklerde bulunabileceği ve sosyalleşmelerin gerçekleşeceği, herkes tarafından erişilebilir alanlardır.

Son zamanlarda toplulukların özel alanlardan kamusal alanlara doğru kaymasıyla kamusal alanlar değişim sürecine girmiştir. Bu durum kitle iletişim araçlarının özel alanlara girmesiyle kamusal alan daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu durum kamusal ile özel alan arasında sınırları yok etmektedir. Bu olay "The City of Collective Memory" Christine Boyer'in kitabında "özel alan ile kamusal alanın yer değiştirmesi" olarak tanımlanmaktadır (Boyer, 1996, s.9).

Moughtin (2003, s.17-29)' e göre; kentlerdeki kamusal mekân, binalar ile caddeler arasında daha iyi bir ilişki kuran önemli öğelerdendir. Kamusal mekânlar farklı kentsel fonksiyonları birbirine bağlayan, toplumun gündelik yaşamındaki gereksinimleri karşılayan alanlardır.

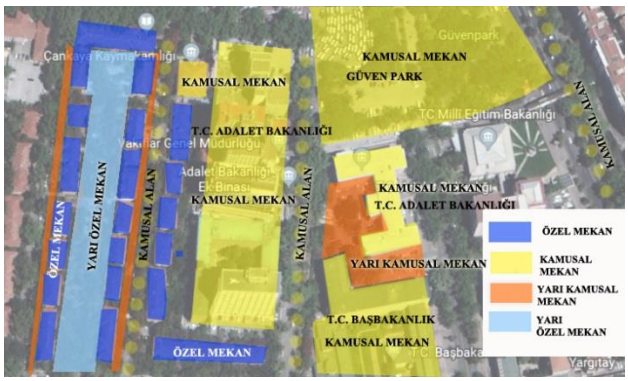
Lynch (1960)’ e göre; kamusal alan ve kent tanımlamasında bazı referanslar bulunmaktadır. Bunlar; sınırlar, yollar, bölgeler, meydanlar, tarihi yapılar ve kentsel sembollerdir. Kamusal mekânlar toplumsal aktivitelerin gerçekleştiği, insanların birbirleriyle kaynaştığı, birbirlerinin farklılıklarını fark ettiği ve çevreyi keşfettiği, böylece sürekli gelişme halinde olan dünyada kullanıcı gerekliklerinin geliştirildiği alanlardır.

Tüm bu tanımlardan anlaşılan kamusal mekânın, herkes tarafından kullanılan ve ulaşılabilir olan, her türlü aktiviteye ev sahipliği yapan, yetkili kamu kurumları tarafından denetlenen ve yaşamın bir parçası haline gelen bir mekân olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada “kamusal mekân”; hem bireysel hem de toplumsal gereksinimleri içinde barındıran ve kent için önemli olan alanların başında gelmektedir.

Yarı Kamusal Mekânlar

Yarı kamusal mekânlar belli bir kullanıcı grubunun ortak kullanım alanlarıdır. Özel ve kamusal mekânlar arasında geçişi sağlayan alanlardır. Bu mekânların mülkiyeti kamuya veya kişilere ait olması mümkündür. Kamusal mekânlardan farkı; olarak her kullanıcıya yönelik değildir sadece belli bir kesim bu alanları kullanabilmektedir. Yarı kamusal alanlar, girişler, avlular, otopark alanları ve kaldırımlardır.

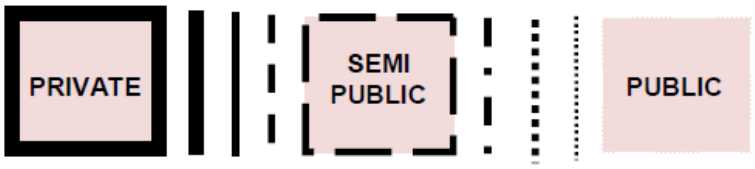
Bakan ve Konuk (1987, s.13)’a göre; Mülkiyeti bir grup şehirli veya kamusal idarelere ait olan “yarı kamusal mekânlar’’ dır. Sahn, orta bahçe, merdiven boşluğu ve otopark bu tip mekânlardır. Başka bir deyişle; kamusal mekân kullanıcılarına değişik bir statü yaratmaktadır. Örneğin bir grup konutun avlusu ya da şehir içi yapı adalarındaki ortak avlu, bu şahıslar için farklı anlam taşımaktadır. Yabancıların girmesi sorgulanmaktadır.

Şekil 2.6. Özelden- Kamusal’ a Kentsel Mekânlar

Kaynak: Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır

Makrodan mikro ölçeğe bakıldığında, Christopher Alexander ‘e göre; modeller dizisinde, giriş geçişi ve mahremiyet eğimi, farklı kamusal ya da yarı kamusal alanların birbirine bağlanmasıyla ilgilidir. Dış dünya ile iç mekânlarda (yarı)-özel arasındaki geçişin kademeli şekillenmesinde, yarı kamusal mekânlar önemlidir ve hatta bir binaya girme deneyimi, binanın içinde hissettiğiniz yolu etkilemektedir (Poot, Acker ve Vos, 2015, s.50).

Şekil 2.7. Gizlilik Alanı Dereceleri

Kaynak: Erdoğan, 2011: 11

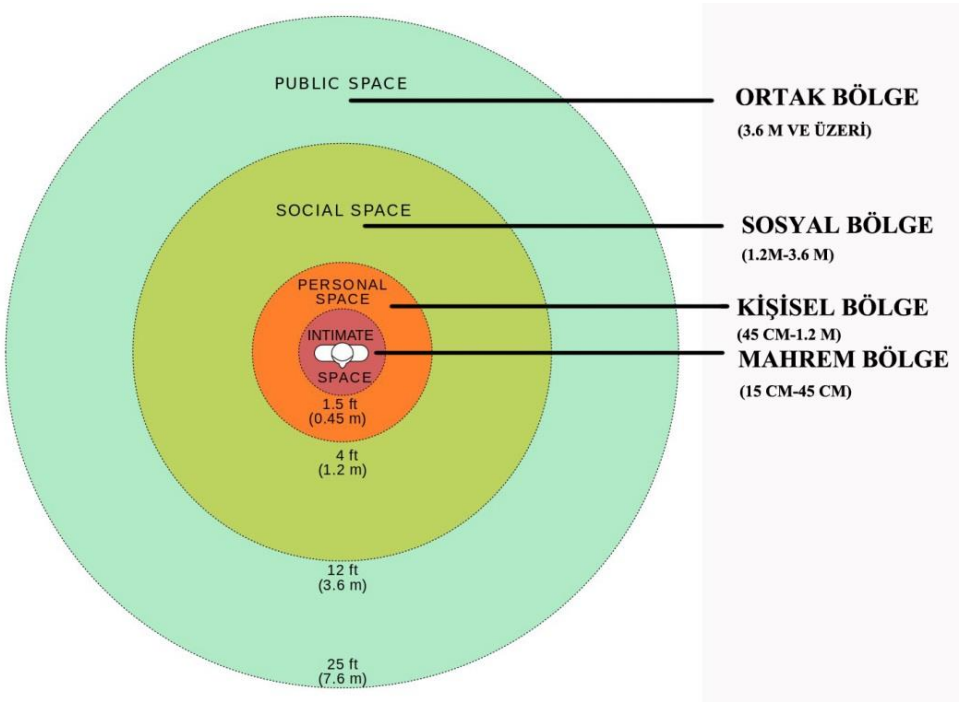
Şekil 2.7’ de kamusal alanın her türlü kullanıcının paylaşılmasına açılan alan olduğunu gösterilmektedir. Yarı kamusal alanlar hala “kamusal” olan ancak bir grup kullanıcıyı ve diğerler kullanıcılardan ayrım için sosyal veya fiziki sınırlara sahiptir; yarı özel boşluklar, özel alanın sahibinin izin verdiği, başkaları için girebilecek özel alanların hazırlık alanıdır. Kamusal alanlarda belli bir sınır yoktur ve herkes tarafından ulaşılabilirdir. Yarı kamusal alanlarda ise özel alanlar kadar kapalı keskin bir sınır yoktur ama belli bir sınırları olan belli kullanıcı grupları tarafından erişilebilir alanlardır. Özel alanlar tamamıyla kapalı sınırları olan kişilerin kendi sınırları içinde kullanılan sadece o kişi ve gruba ait olan alanlardır.

Kentsel mekân tanımlarını yaparken insan ölçeği de önemli bir rol üstlenmektedir. İnsan ölçeğinde mekân ve mekânsal ilişki; insan ergonomisi, fizyolojik ihtiyaçları, psikolojik ihtiyaçları gibi insan ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanmalı ve ele alınmalıdır. Mekân insandan ayrı düşünülemez. Çünkü insan mekân ile etkileşiminde bulunan ve içinde yaşayan dinamik bir öğedir.

Mekânı kısaca insanları bulundukları çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde hareketleri devam ettirmesine uygun olan alanlar ve sınırları insanlar tarafından algılanabilen biçimi ile tanımlamak mümkündür. Mekânsal tanıma yönelik bütünlük içerisinde, İç mekân tanımından da bahsetmek doğru olacaktır. İç mekân ile ilgili farklı tanımlamalar bulunmaktadır (Başarır, 2015, s.4).

İç mekân insanın barınma gereksinimini karşılamak adına mekân içinde gerçekleştirdiği her türlü hareketin bütünü kapsamaktadır. İç mekânda somut olarak bir kapalılık hissi varken, kentsel mekânda duyusal olarak sınır oluşturma hissi mevcuttur. Bu sınırlar ayırt edilmelerinden ötürü, bir kapama hissi ile tanımlanırlar; mekânlar doğrudan vücudumuz ile algılayabileceğimiz birincil alanlardır. Tanımladıkları hacim insan ölçeğindedir, dolayısıyla iç mekândaki her şeye doğrudan maruz kalma ile algılanabilir. Kentsel ortamda, kentsel formlarla oluşan bir mekân tanımlanmasında; incelenen alanların ölçeği de insan ölçeğine yakın olmalıdır. Bu nedenle, kentsel ortamdaki mekânın oluşumunda insan ölçeği önemli bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır (Başarır, 2015, s.4).

Kentsel mekân ve insan ilişkilerinin incelenmesinde (Proxemics); tasarım ortamındaki davranışlarla ilgili konuları ele alan "davranışsal düşünceler" incelenmektedir. Yakınlık alanını belirleyen alan ve bireylerin kendini çevreleyen alana yönelik psikolojik ve sosyal bir olgu oluşumunu davranışsal düşünceler sağlamaktadır. Bu bağlamda tasarımcılar uzak mesafeleri hesaba katmak zorundadırlar (Hendy, 2016, s.175). İnsan ölçeğinde mesafelere göre bölgeler oluşturulmuştur. Bu bölgeler şekil 8'de görüldüğü gibi numaralandırılmıştır; 1:Mahrem bölge, 2: Kişisel Bölge, 3: Sosyal Bölge, 4: Ortak Bölge'yi temsil etmektedir. 1.Bölge olan mahrem bölge; bedeninizden "45 cm" kadar uzağı tariflemekte ve sadece çok yakın ilişkileri içermektedir. İç mimarlık disiplininden bakılacak olunursa; bu bölge giyim ve kimliktir. 2. Bölge olan kişisel bölge; bedeninizden "45 cm" ötede başlayarak, "1.2" metreye kadar uzanmaktadır. Yakın arkadaşlar ve sağlam kişisel bağlantılarınız olan insanlarla ilişkileriniz için ayrılmış olan alandır. İç mimarlık disiplininden bakılacak olunursa; bu bölge mobilyalar ve nesnelerdir. 3. Bölge olan sosyal bölge; bedeninizden yaklaşık "1" metre ötede başlayarak, "3.6" metreye kadar uzanmaktadır. Bu, yeni tanışıklıklar, günlük arkadaşlıklar ve yüksek bir rahatlık seviyesine sahip olmadığınız diğer herkes için ayrılmış olan alandır. İç mimarlık disiplininden bakılacak olunursa; bu bölge iç mekan ve dışarısıyla ilgili köprü olan alandır. 4. Bölge olan ortak bölge; bedeninizden "3.6" metre kadar ötede başlar ve "7.5" metreye veya ötesine kadar uzanmaktadır. Kamu içindeki iletişim alanıdır; parkta veya alışveriş merkezinde yürürken ya da bir dinleyiciye konuşurken insanlar ile aranızda bulunan mesafedir. İç mimarlık disiplininden bakılacak olunursa; bu bölge kentsel mekân alanlarını ve köprü iç ve dışla ilgili oluşturmaktadır (Şekil 2.8).

Şekil 2.8. Proxemics ve Tasarım Süreci

Kaynak: https://www.livescience.com/20801-personal-space.html (erişim tarihi:05.12.2019)

Bu bölgeler İnsan ölçeğinin kentsel mekân tanımlamasındaki ilgisini ve farklı ölçekte olan iç mekân ve kentin bedenimizle nasıl algılandığını göstermektedir. İç mekânın, sadece bina içinde olup olmadığıyla ilişkili olarak tanımlanmayan bir mekân algısı olduğunu, ancak insan bedeninin bulunduğu yere göre sınırlarla algılandığı görülmektedir. Bu bakış açısı, kentsel ortamdaki bazı morfolojik özelliklerin, insan bedeni ile etkileşimine ve 'kentsel mekân' diyebileceğimiz alanlara iç mekân özellikleri ortaya koyduğunu tahmin edilmektedir. (Başarır, 2015, s.15).

2.2.Kentsel Mekânı Oluşturan Ögeler ve Özellikleri

Kentsel mekân kavramına açıklık getirildikten sonra; kentsel mekânı oluşturan ögeler ve özellikleri incelemek gerekmektedir. Konuyla ilgili kaynaklarda yer alan bilgilere göre; birkaç ana alt başlık altında toplanan kentsel mekân ögeleri tanımlamalarının yapılması ve özelliklerini altını çizmek faydalı olacaktır.

2.2.1.Doğal çevre ögeleri

Kentin doğal çevre özellikleri kentin fiziksel yüzünü oluşturmaktadır. Coğrafi oluşumlar, topoğrafik yapı, iklim ve bitki örtüsü, jeolojik yapı, kentin doğanın bir parçası olmasıyla; insanlar doğal çevredeki eylemleriyle kentsel mekânlar oluşturmaktadır. Bu mekânlar binalar ve duvarlarla oluşturulan mekânlar gibi bunların dışında kalan yanı doğada var olan bitki örtüsü gibi doğal elemanlar tarafından oluşturulan doğal çevrenin egemen olduğu mekânlardır.

Topoğrafya ile uyumda; bir arazi yüzeyinde tabii detaylarla oluşarak meydana gelen formlar, kentsel mekânları oluşturulmaktadır denilebilir. Kentsel mekânın kullanımını destekleyen fonksiyonlar eğimli alanlarda rampa, merdiven ile yaya ulaşımında kotlar arasındaki ilişkiyi sağlayan temel işlevin yanı sıra, kentsel mekân içerisinde amfi şeklinde bir oturma düzeni sunmaktadır. Bu basamak oturumları, kentsel mekânı oluşturmaktadır (Şekil 2.9). Eğimli alanlarda kentsel mekânın kullanımını destekleyen fonksiyonlar için gerekli yapılar, topoğrafyadan yararlanarak işlevlendirilmektedir. Bu tür uygulamalar sayesinde kentsel mekân kullanımına canlılık getiren bazı durumlar için yer hazırlarken, kentlerde sayısı oldukça az olan yapılaşmamış alanlar da muhafaza edilebilmektedir (Şahin ve Dostoğlu, 2007, s.32).

Şekil 2.9. İspanyol Merdivenleri Kentsel Mekân Olarak Kullanımı

Kaynak :http://www.geziniyor.com/ispanyol-merdivenleri-roma/(erişim tarihi:11.11.2018)

2.2.2.Yapay çevre ögeleri

İnsanlar, doğal çevreye olduğu kadar yapay bir çevreye de; aktivitelerini gerçekleştirmek, hayatlarına devam etmek amacıyla, birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini kuvvetlendirmek gibi amaçlar için gereksinim duymaktadırlar. Kent mobilyalarının önemli katkısı yapay çevrenin oluşturulmasında olmuştur. Kent dokusu içinde yer alan elemanların önemli bir bölümünün yapay çevre elemanları oluşturmaktadır. Aynı zamanda yapay çevre ögeleri kentsel mekân oluşumunda insanın toplumsal yaşam biçimi ve kent hayatının arasındaki iletişimini sağlayan ürünlerdir. Yapay çevre ögeleri; yapı cepheleriyle oluşan, sokaklar, yollar ve caddeler, kentsel mobilya ve donatılardan oluşmaktadır. Yapay çevre ögelerden olan donatı elemanları içinde kent mobilyaları, kentsel mekân oluşturmaya katkı sağlayan ögelerdendir.

Kent mobilyaları; çevremizde yaya yolları, sokak, cadde, yol, otopark, ve meydanlar ile insanların boş zamanlarında değerlendirme amaçlı kullanım alanlarında yer verilen yaşama, oturma, korunma, kuşatma, aydınlanma, ulaşım, iletişim, oyun ve spor gibi işlevlendirilen, yaşamı kolaylaştıran, kullanıcıların beğenisini kazanan, kentsel alan ve iç mekânlarda, işlevsel, güvenli ve sağlıklı ortamların oluşumu üzerinde etkili tasarım ürünleridir (Aksu, 2012, s.374).

Kent mobilyaları biçimlenirken, sosyo kültürel ve fiziki kapsamlar ele alınmalıdır. 2005 yılında tasarlanan Danimarka kentinde "Tietgen Yurdu" projesiyle mekâna artı değer katmak için kent mobilyalarından kabul edilen oturma elemanları, üniversite genç kullanıcıları düşünerek tasarlanmıştır. Kent mobilyası elemanı sayılan oturma elemanlarının kullanımı ile mekânda geçirilen vakitte ne amaçla kullanıldığı ve kullanımıyla o mekâna nasıl bir durum kattığı ile ilişki olup, Tiegen yurdundaki oturma elemanları gençlerin sosyalleşmek, vakit geçirmek, dinlenmek v.b. amaçla kullanımı ile kentsel mekânı oluşturmaktadır (Şekil 2.10).

Şekil 2.10. Tietgen Yurdu Oturma Elemanları

Kaynak:https://www.archdaily.com/474237/tietgen-dormitory-lundgaard-and-tranberg-architects(erişim tarihi: 13.11.2018)

2.2.3.Kent kimliği ögeleri

Türk Dil Kurumu (2018)'e göre kimlik 'in sözlük anlamı; ''toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kişi olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü'' olarak açıklanmaktadır. Kent kimliği ise; kentte bulunan toplumun nasıl bir kültürden ve nasıl bir uygarlıktan geldiğini belirten özelliklerin bütünüdür. Kent kimliği, bir kenti diğer benzerlerinden ayıran, farklılaşan niteliklerin ve kente özgü ögelerin toplamı olarak adlandırmak mümkündür.

Lynch (1960)'in kentsel çevreyle ilgili belirlediği temel kavramlar ve yöntemler kent kimliğini belirlemede temel alınabilir. Kentsel çevreye ilişkin belirlediği kavramlar, kent kimliği konusu ile bağlantılı olmaktadır. Lynch, yollar, sınırlar, bölgeler, odaklar ve nirengi noktaları olmak üzere beş eleman öngörmektedir. Yollar; bir gözlemcinin kentsel alanda bir eylem yaparken üzerinde dolaşabileceği ya da dolaştığı kanallardır. Sınırlar; benzer olmayan bölgeleri ayıran, içine girilebilen ya da girilemeyen engeller olarak ortaya çıkmaktadır. Bölgeler, sınırlarla ayrılan ve benzer özelliklerin görüldüğü alanlardır. Odak noktaları; stratejik öneme sahip, herkesin birey olarak davranışlarının odak noktası olan yoğun alanlardır. Nirengi noktaları ise, fiziksel peyzajın kolaylıkla tanımlanabilen ve kentsel alanın tamamında algılanabilen elemanlardır.

Kent kimliği, kentlerin öne çıkan özellikleri kentsel kimlikleri için belirleyici olmaktadır. Örneğin, kimi kentler coğrafi özellikleriyle (İstanbul Boğazı ile Venedik kanallarıyla (Şekil 2.11), iklim özellikleriyle, anıt yapıları veya kent siluetinde belirleyici olan yapılarıyla (Paris Eiffel Kulesi (Şekil 2.12), İstanbul camileriyle), meydan ve sokaklarıyla, sosyokültürel özellikleriyle kimlik oluştururlar (Altınışık Uçar, 2015, s.8).

Şekil 2.11. Coğrafi Özellik İle Kent Kimliği Yansıması Venedik, İtalya

Kaynak: https://yoldaolmak.com/venedik-nerede-venedik-nasil-gidilir.html (erişim tarihi:06.12.2019)

Paris'in kültür, sanat ve moda merkezi olması (Şekil 2.12), Las Vegas ve Monte Carlo'nun kumarhane ve eğlence merkezi olması, Hollywood ve Cannes'ın sinema sektörünün merkezi olması ile kentlerin planlı olarak kazandırılmış kimliklere sahip olduğu görülmektedir (Demir, 2006, s.117).

Şekil 2.12. Eyfel Kulesi Paris

Kaynak: https://gezievreni.com/eyfel-kulesi-hakkinda-bilgi/(erişim tarihi:06.12.2019)

Kent kimliğinin; sokak meydan bütünleşmesinin sonucu oluşturduğu mekânlar, sınırlayıcılar, malzeme, renk, doku bileşimi ve bu alanların yeşille olan bütünlüğü New York'ta bulunan Central Park'ta olduğu gibi kentsel mekânı oluşturmaktadır (Şekil 2.13).

Şekil 2.13. Central Park

Kaynak: Google Görseller(erişim tarihi: 14.11.2018)

Kentsel mekânda meydanlar, sokaklar, anıtlar ve donatı elemanları, kent mobilyaları, mekâna anlam yüklemektedir. Bu mekânlar çeşitli elemanlarla insan ihtiyaçlarına göre kentsel mekânı oluşturmaktadırlar.

2.2.4.Sosyo kültürel ögeleri

Bir bölgenin kültürel ve sosyal yapısındaki değişimleri bulunduğu kentin kentsel alanında planlanmasını ve tasarımını etkilemektedir. Kentsel mekân oluşurken yoğun sosyal iletişimlerinin gerçekleştiği mekânlar; sosyal ve kültürel etkinliklerden oluşan, mekân, toplum ve kültür kavramlarının hepsini barındıran ve bu kavramlarla ilişkilerini kapsamaktadır. İnsanların bir arada olacağı, birbirleriyle etkileşimde bulunacağı alanlarıdır. Bu anlamda önemli bir sosyallik içermektedir.

Kentsel mekânın biçimlenmesinde kültürün ve toplumun yapısının çok önemlidir. Buna göre kentler ve mimari yapılar o kentte yaşayan insanların yarattıkları kültürel değerlerin yansımasıdır. Rapoport (2004)'a göre; dil, din, inançlar, aile ve akrabalıklar, yiyecek alışkanlıkları, gelenekler, ahlaki ve töresel ilişkiler, yerleşmiş mekânsal normların

tümü kültür kavramını içermektedir. Kültüre ait tüm bu tanımlar kamusal yaşamı oluşturduğundan doğal olarak kentsel mekânlarda bu doğrultuda şekillenmektedir (Polat, 2011, s.40).

Castells'in görüşüne göre, mekânın mutlak kültür tarafından belirlendiği ile doğa tarafından belirlendiği düşüncesi arasındaki zıtlığı ortadan kaldıracak, iki düşünceyi bir sorunsal içerisinde birleştirerek bir teorik çerçevenin oluşturulmasına yönelik mekân açıklaması yapmaktadır. Castells'de kültürel, ekonomik, sosyo ve politik kavramları, bütün bunların birleşmelerinin ve bunlardan sonucu çıkarak toplumsal kültürün şekillendirmesi olarak kent mekânı açıklamaktadır. Bu kavramlarla mekânsal açıklaması yapılmaktadır. Kültürellerin etkileriyle kentte simgesel yapılarda vurgulanmaktadır (Şekil 2.14) (Keskinok, 1988, s.68).

Şekil 2.14' de görüldüğü üzere Bükreş Unirii Meydanı kent oluşumunda kültürün etkisiyle gücüyle yapının yani Bükreş Parlamento Sarayı vurgulanmasını sağlayan bir alan oluşmaktadır.

Şekil 2.14. Bükreş Uniri Meydanı

Kaynak: http://bukresrehberi.blogspot.com/2011/03/test.html (erişim tarihi:07.12.2019)

Kültürel aktiviteler çoğunlukla kapalı alanlarda yani kültürel merkezlerde ve kültür yapılarında sürmektedir. Bu etkinliklerin yapılardan dışarıya taşması; yapılan etkinliklerin toplumun kültürle kaynaşmasını sağlayacak ve farklı insanlara hitap etmesinin sağlayacak

ve böylece kültür ve sanatın herkes tarafından algılandığı kentsel mekân biçimlenecektir (Enginöz, 2008, s.55). Kentsel mekân oluşumunda, mekânın çekici kılınabilmesi için bu mekânda aktivitelere olanak verebilmelidir. Kentsel mekânlar çoklu fonksiyona sahip olabilir, birden çok aktiviteyi barındırabilirler. Bu mekânlarda yapılan aktiviteler farklı zaman dilimlerinde de gerçekleştirilebilir. Bunlardan biri Viyana'daki Belediye Binası önündeki alandır. Bu alanda yaz-kış festivallerden Noel pazarına, sirkten buz patenine kadar birçok farklı etkinlik düzenlenmektedir (Şekil 2.15, 2.16).

Şekil 2.15. Viyana Belediye Binası Meydanı Buz Pisti

Kaynak: http://www.tatiluzmani.tv/dunyanin-nefes-kesen-buz-pistleri/ /(erişim tarihi: 15.11.2018)

Şekil 2.16. Viyana Belediye Binası Meydanı Wienissimo Yemek Festivali

Kaynak: https://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/europe/austria/vienna/articles/vienna-events/ /(erişim tarihi: 15.11.2018).

2.2.5.İşlevsel ögeler

Kentsel mekânlar oluşurken kullanıcıların ihtiyaçlarına göre işlev kazanmaktadırlar. Kullanıcıların gereksinimlerine cevap veren ve kullanıcılara göre oluşan mekânlar işlevlik kazanmaktadırlar.

Carr, Rivlin, Stone ve Francis "Kentsel mekânlar, gereksinimlerin karşılandığı alanlardır. İnsanların gereksinimlerine cevap verebilen ve bu şekilde biçimlenen mekânlardır. Kamusal mekânda en öncelikli ihtiyaçlar dinlenme, pasif ve aktif hareketlerdir. Demokratik mekânlar, insanların haklarını korur. Bu haklar, tüm insanların özgürce hareket ettiği, insanlar tarafından kullanılabildiği alanlardır." şeklinde kentsel mekânların işlev açısından önemini açıklamaktadırlar (Aytuğ ve İnceoğlu, 2009, s.133).

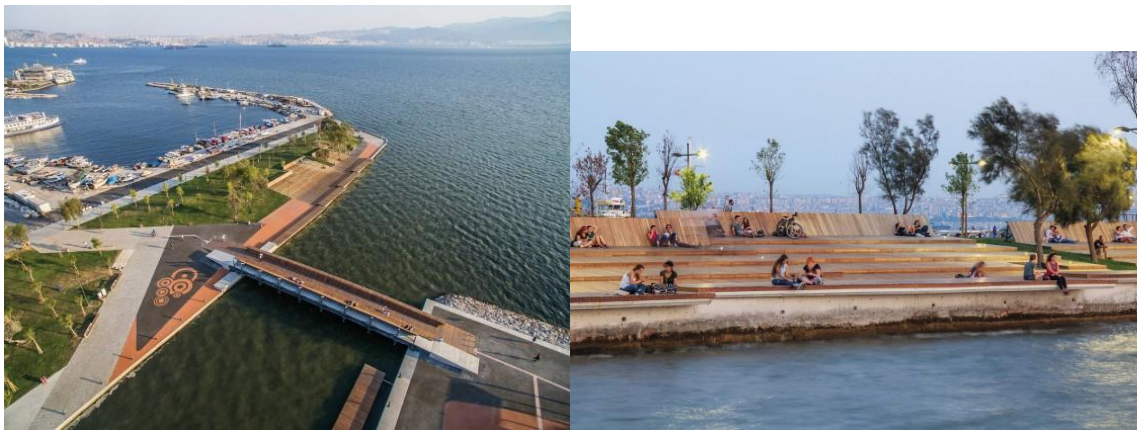
Schulz' a göre, kentsel mekânın kullanıcı üzerinde hedeflenen üç farklı işlevi vardır;

a) İnsanların toplu halde yaşamasına ve her türlü etkinliğe imkân sağlamalıdır. Doğal çevrenin topoğrafik yapısıyla da ilişkilendirilmelidir.

b) Kentsel mekânı oluşturan yapı biçimleri, kolektif bir kimlik oluşturacak şekilde ifade edilmelidir.

c) Mekânsal biçimler, kent dokusu içinde organizasyonu sağlayıcı bir şekilde yer almalıdır (Kürkçüoğlu, 2009, s.12).

Kentsel mekân oluşumunda problemleri çözmeye yönelik veya gereksinimlere göre işlev oluşmaktadır. İzmir'de Bostanlı Yaya Köprüsü ve Bostanlı Günbatımı Terası projelerinde olduğu gibi proje kıyı hattı boyunca önerilen derenin ayrık iki yakasını bir araya getirerek insanların köprüde günlük hayat aktivitelerini devam ettirebileceği kentsel mekân oluşumunu sağlamıştır (Şekil 2.17).

Şekil 2.17. Bostanlı Yaya Köprüsü, Bostanlı Günbatımı Terası

Kaynak: https://xxi.com.tr/i/kentin-oturma-odasi (erişim tarihi: 15.11.2018).

Yukarıda ögelerin, açıklanan tanımlarına göre kentsel mekânı oluşturan ögeler; doğal çevre, yapay çevre, sosyo-kültürel ögeler, kent kimliği ögeleri ve işlevsel ögeler olarak tespit etmemiz mümkündür. Buna göre; fiziksel etmenler kapsamında; doğal çevre ögeleri ve yapay çevre ögeleri ele alınmıştır. Gruplandırma; işlevsel ögeler, sosyo kültürel ögeler ve kent kimliği ögeleri ile eklemlenerek gruplandırılmıştır.

Yaklaşımlar değerlendirildiğinde elde edilen kriterlere göre, ögelerin kentsel mekân matrisini oluşturmak mümkündür (Tablo 2.3)

Tablo 2.3.Kentsel Mekân Ögeleri Matrisi

Fiziksel Etmenler	Doğal Çevre Ögeleri	Doğal elemanlarla oluşum
		İklimsel özellikler ve bitki örtüsü etkisiyle oluşum
		Topoğrafya kullanımıyla oluşum
	Yapay Çevre Ögeleri	Yapı cepheleriyle oluşum
		Sokaklar, Yollar ve Caddelerin kesişimi ve birleşiminden oluşum
		Kentsel mobilya ve Donatılar(Bisiklet parkları, tel kulübeleri, çöp kutuları sosyal bağış kutuları v.b.)
İşlevsel Etmenler	Amacına Yönelik Ögeler	Kullanıcı gereksinimlerine göre şekillenen mekânlar
		Çoklu fonksiyona sahip mekânlar
Sosyo-Kültürel ve Toplumsal Etmenler	Sosyo-Kültürel Ögeler	-Mekân, Toplum ve Kültürü kavramlarının birbirleriyle ilişkisinden oluşan sosyal etkileşimin gerçekleştiği mekân - Yoğun sosyal iletişimlerinin gerçekleştiği mekânlar; sosyal ve kültürel etkinliklerden oluşan, mekân, toplum ve kültür kavramlarının hepsini barındıran ve bu kavramlarla ilişkilerini kapsamaktadır.
Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler	Kent Kimliği Ögeleri	Coğrafi özellikleri
		Kentin geçirdiği tarihsel izler
		Kendine özgü ögeleri
		Yollar, sınırlar, bölgeler, odaklar, nirengi noktaları

Araştırma sonucunda elde edilen değerler, kentsel mekân oluşumuna yönelik genel yaklaşımlar çerçevesinde ele alınmış ve kentsel mekânı oluşturan ögeler ile kapsam daraltılarak değerlendirilmiştir. Çalışmayı kentsel mekân yaklaşımında, kent meydanları açısından ele alarak, çerçevesi belirlenen ögeler ile değerlendirmek mümkündür. Kentsel mekân imajının sağlanmasında; bütünün algılanmasını sağlayan, kente kimliğini kazandıran önemli kentsel unsurlardır meydanlar. Kent meydanlarının yapısının birçok açıdan incelenmesi, irdelenerek değerlendirilmesi faydalı olacaktır.

3. KENTSEL MEKÂN OLUŞUMLARI: KENT MEYDANLARI

Kentsel mekânlar içerisinde önemli toplanma noktası olarak bilinen ‘’kent meydanı’’nın tanımının yapılması ve meydan oluşumuna ait yaklaşımların belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında kentsel mekân ve meydan ilişkisi incelenmiştir. Meydanların tipolojileri, Erken Cumhuriyet Dönemi ile sınırlandırılarak meydan olgusunun tartışması yapılmıştır. Meydanlarda ‘’kentsel mekân’’ oluşturan ögeler araştırılmıştır.

3.1. Kent Meydanı Tanım ve Oluşum Yaklaşımları

Meydan kavramı TDK ‘ya göre ‘‘alan ve yarışma, eğlence, karşılaşma yeri’’ olarak tanımlanmaktadır. Meydan kavramı insanların bir araya geldiği, aktivitelerde bulunduğu vakit geçirdiği alanlardır. Kent meydanları kent için toplanma alanlarıdır ve kentin en önemli odak noktası olmuştur. Meydanlar insanların kullanmayı ilk keşfettiği kentsel mekânlar olarak tanımlanabilir. Günümüze kadar birçok meydan tanımı yapılmıştır.

Lynch (1960)’e göre meydanlar, kentsel mekânlarda oluşturulmuş yoğun etkinliklerin odaklarıdır. Meydanların tipik özellikleri, yüksek katlı binalar ve sokaklarla oluşmuş ve meydanı kullanan insanları etkileyecek ve hareketlerini kolaylaştıracak taşırlar.

Krier (1979, s.17)’e göre meydan; açık alanda konut yapılarının çevrilmesiyle ve bu düzenlenen iç mekânın dış saldırılara karşı savunma alanı olarak oluştuğunu söylemektedir. Bu şekilde oluşturulan iç avlunun savunma alanı olarak kendini gösterdiğinden kutsal mekânlar (agora, forum, manastır, cami) için seçilmiş olduğu ve böyle bir meydanın etrafında konut alanlarının olması yerleşim şeklinin gelecek için bir model olduğunu belirtmektedir. Meydanlar yirmi dört saat aktivite oluşturacak fonksiyona sahip olmalıdır.

Yılmaz (2013)’a göre; Meydanlar kullanıcıların bir araya geldiği birlikte vakit geçirdikleri sosyalleştikleri, kent kimliğini yansıtan mekânlardır. Yani bulunduğu kentin oturma odasıdır. Sadece binaların olduğu bir kent, meydanı olmayan kent, evin sadece yatak odasından ibaret olduğu bir yer olarak düşünebilir. Nasıl ki bir evin sosyal alanı

oturma odasıysa kentinde meydanlar sosyal alanıdır.[1] İnsanların etkinliklerine zemin oluşturma, kullanıcıların bireysel ya da bir arada etkinliklerde bulunabileceği kentle bütünleşen ortamın sağlaması, kentte yer alan idari yapılarla çevrili olma özelliklerini taşıyan meydanlar kent için önemli odak noktalarıdır.

Meydanlar büyüklük, kullanım, sokakla ilişkileri, form gibi pek çok kategoride sınıflandırmak mümkündür. Meydanlar büyüklük, form ve fonksiyon açısından sonsuz çeşitlenme oluşturması mümkündür. (Önder ve Aklanoğlu, 2002, s.98).

Meydanların fiziksel formlarını inceleyen araştırmacılar arasında en sık karşımıza çıkan Paul Zucker (1959)'e göre beş çeşit meydan formu vardır; (Şekil 3.6).

1) Kapalı Meydan: Mekânın kendi içinde tutulduğu, yani içine kapalı sistemde olduğu alanlardır. Kapalı meydan örnek olarak, Paris'de bulunan "Place Des Vosges" örnek verilebilir. Place Des Vosges; etrafı konut ve otellerle çevirili en eski meydanlardandır (Şekil 3.1).

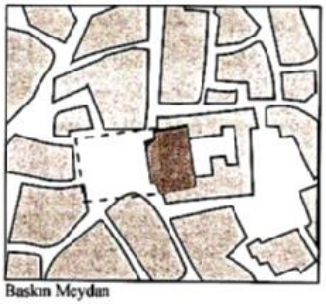
Kapalı Meydan Örneği ;Place Des Vosges-Paris,2019	Kapalı Meydan Şeması
	

Şekil 3.1: Paris Place Des Vosges

Kaynak:https://bau-xi.com/collections/jeffery-milstein/products/26-paris-place-des-vosges-available-in-2-sizes (erişim tarihi : 12.11.2019). Kapalı meydan şeması kaynak : Carmona ve ark.'dan aktaran Aytuğ ve İnceoğlu, 2009, s.136

[1] https://www.arkitera.com/haber/kentlerin-oturma-odasi-meydanlar/

2) Baskın Meydan: Mekânın ana binaya yönetildiği alanlardır. Baskın meydanlardan örneği olarak Roma'daki Aşk Çeşmesi (Fontana Di Trevi) gösterebiliriz. Trevi meydanın vurgusunun yapıldığı odak noktası olan çeşmedir (Şekil 3.2).

Baskın Meydan Örneği ; Fontana Di Trevi, 2019	Baskın Meydan Şeması
	

Şekil 3.2: Fontana Di Trevi

Kaynak: https://gezipgordum.com/trevi-cesmesi-roma-ask-cesmesi/ (erişim tarihi : 12.11.2019).Baskın meydan şeması kaynak : Carmona ve ark.'dan aktaran Aytuğ ve İnceoğlu, 2009, s.136

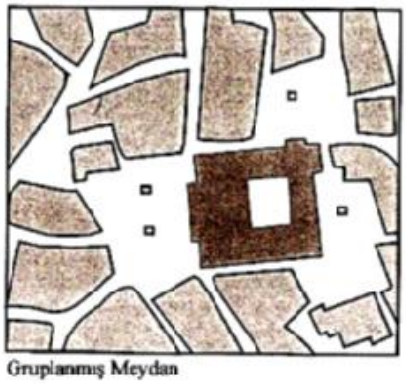
3) Çekirdeksel Meydan: Mekânın bir merkez ya da merkezi bir yapının etrafında oluşturulduğu alanlardır (Şekil 3.3).

Baskın Meydan Örneği ; Charles De Gaulle, Paris, 2019	Çekirdeksel Meydan Şeması
	

Şekil 3.3. Charles De Gaulle, Paris

Kaynak:http://blog.tendencee.com.br/2019/05/5-fatos-que-voce-nao-sabia-sobre-o-arco-do-triunfo-de-paris/ (erişim tarihi:14.11.2019)Çekirdeksel meydan şeması kaynak : Carmona ve ark.'dan aktaran Aytuğ ve İnceoğlu, 2009, s.136

4) Gruplanmış Meydan: Farklı ölçekteki meydanların bir araya gelmesiyle oluşan alanlardır (Şekil 3.4).

Gruplanmış Meydan Örneği ; Palazzo Del Podesta, Bologna 2019	Gruplanmış Meydan Şeması
	

Şekil 3.4.Palazzo Del Podesta, Bologna

Kaynak:https://bimutludergi.bikutumutluluk.com/2018/03/01/mutluluk-dagitan-sehir-bolonya/(erişim tarihi:14.11.2019) Gruplanmış meydan şeması kaynak : Carmona ve ark.'dan aktaran Aytuğ ve İnceoğlu, 2009, s.136

5) Şekilsiz Meydan(amorf meydan) : Meydanın herhangi bir sınırı olmadığı alanlardır (Şekil 3.5).

Şekil 3.5. Place De L Opera, Paris

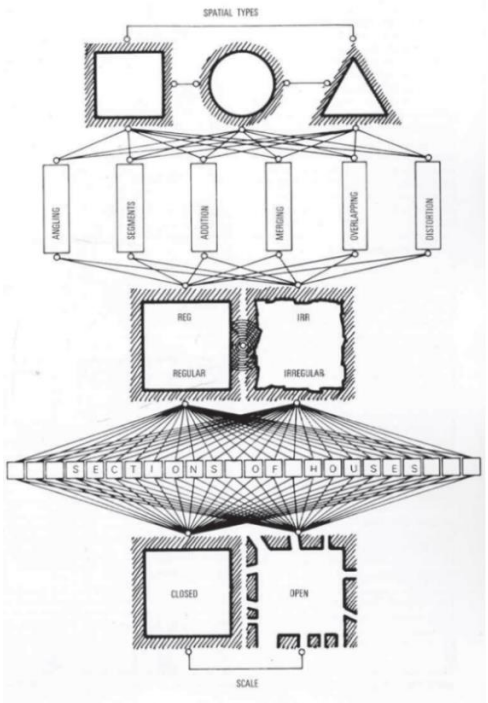
Kaynak: https://www.shutterstock.com/tr/video/clip-1064554-opera-garnier-on-place-de-l%27opera-paris(erişim tarihi:14.11.2019)

Camillo Sitte ise meydanları sınıflandırırken iki farklı tipten bahsetmektedir. Bunlar; derin meydanlar ve geniş meydanlardır. Sitte'nin vurguladığı bu iki meydan tipi Zucker'in meydan tiplerinden olan baskın meydanlar sınıfındadır (İnceoğlu, 2007). Sitte'nin tanımına göre (Üner Püşman, 2019);

• Derin meydan, ana bir yapının çevresinde konumlanmış olan, yapı boyutları ile uyumlu bir orana sahip, yapıyı baskın olarak ön plana çıkartmak amacı ile yapılan meydanlardır.

• Geniş meydan, derin meydanda olduğu gibi yine bir ana bir yapının önündedir ancak yapının insan ölçeğinden çok farklı olmadığı durumlarda ortaya çıkan meydan tipidir.

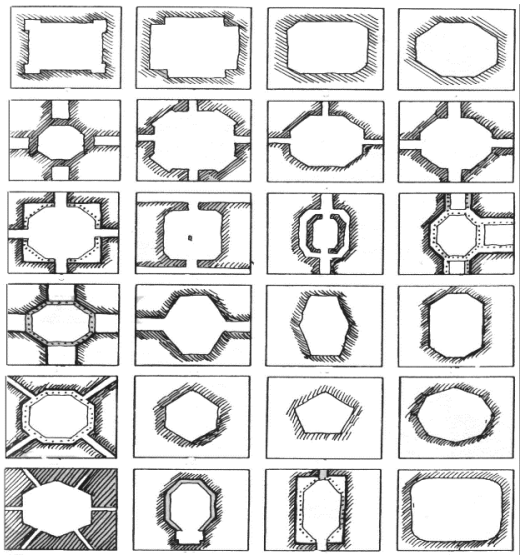
Rob Krier (1979) ise meydanları taban alanlarına göre çıkan geometrik şekillerden tipleştirmiştir. Meydanları üç ana sınıfta tipleştirmiştir. Bunlar kare, üçgen ve daire formudur (Şekil 3.7, 3.8, 3.9). Bu formlar değişim, bozulma, ayrışma ve eklenme ile şekillenmiştir. Meydanlar büyüklük, form açısından sonsuz değişim oluşturmak mümkündür (Şekil 3.6).

Şekil 3.6 .Forma Bağlı Meydan Tipleri

Kaynak :Krier, 1979, s.29

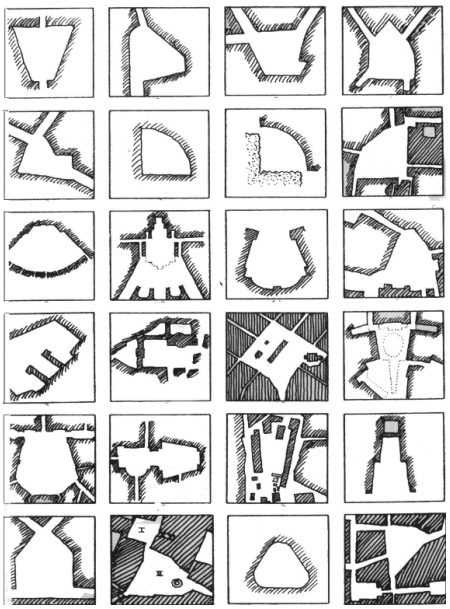
Kare Form: Bu formlar değişim, bozulma, ayrışma ve eklenme ile şekillenmiş olup kare biçiminde olan meydanlardır.

Şekil 3.7. Kare Form Meydan Tipi

Kaynak :Krier, 1979, s.32

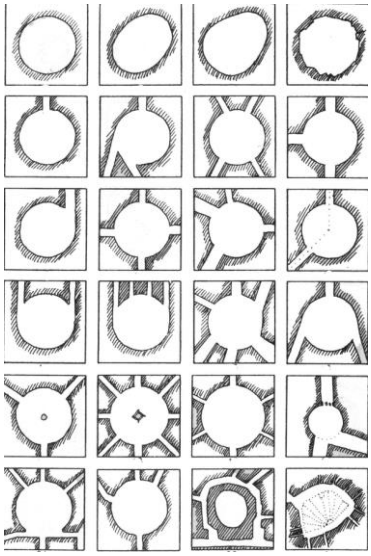
Üçgen Form: Bu formlar değişim, bozulma, ayrışma ve eklenme ile şekillenmiş olup üçgen biçiminde olan meydanlardır.

Şekil 3.8. Üçgen Form Meydan Tipi

Kaynak :Krier, 1979, s.50

Daire Form: Bu formlar değişim, bozulma, ayrışma ve eklenme ile şekillenmiş olup daire biçiminde olan meydanlardır.

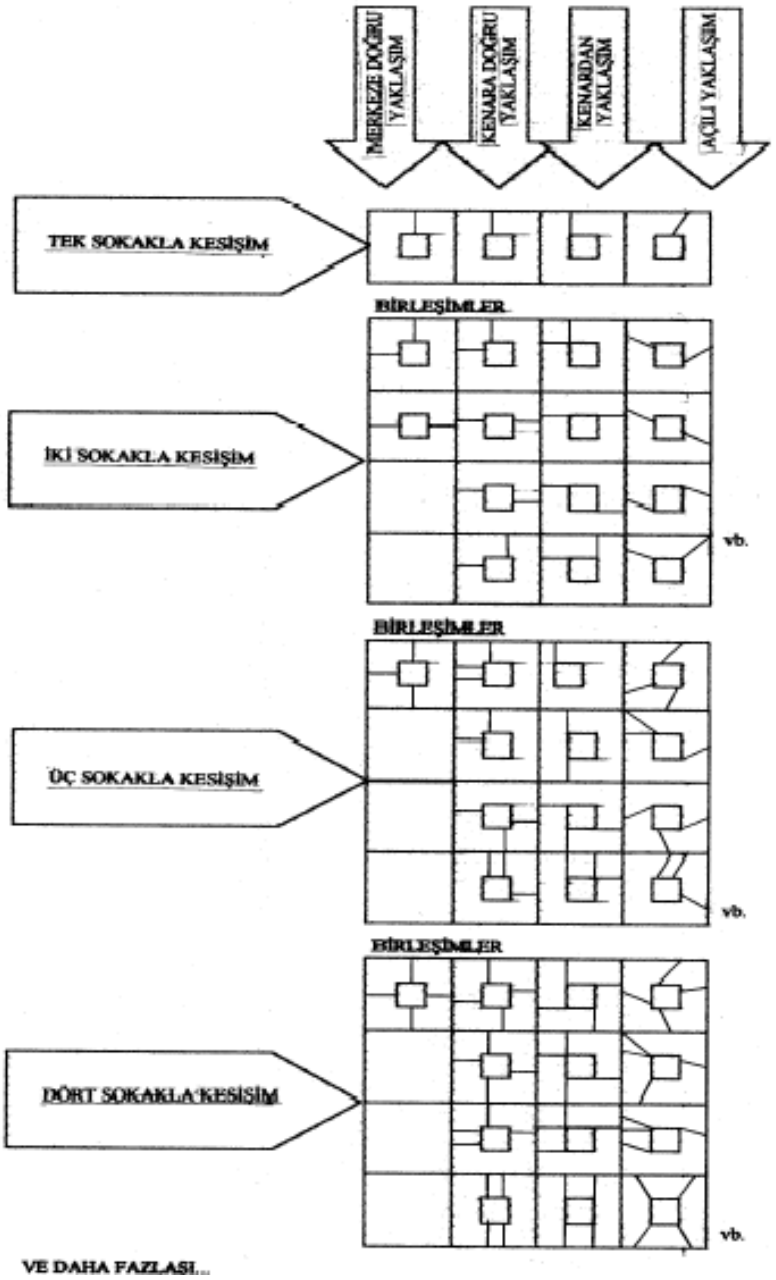

Şekil 3.9.Daire Form Meydan Tipi

Kaynak :Krier, 1979, s.41

Krier (1979) 'in Urban Space (Kentsel Mekân) kitabında bahsettiği gibi, meydanlar sokakların farklı şekilde birleşimlerinden ortaya çıkan mekânlardır. Sokaklar ve caddeler kentsel mekân niteliği taşıyan, sadece ulaşım sağlamayan, sosyal ve kültürel yaşamın bir parçasıdır. Bundan dolayı sokaklarda meydanlar gibi algılanmaktadır. Sokaklarda başlayan hareket bazen bir meydandan adım atar zaman zaman da bir meydanda sonlanır. Meydanlar, şehir içinde duraksama noktası olarak sokaklardır. Meydanın ana damarları cadde ve sokaklardır. (Önder ve Aklanoğlu, 2002).

Ortaçağ kentlerinin ulaşım sisteminin; topografya, yönlenme ve daha mekânda mevcut olan eski tarihlerden yola çıkarak ve zamanla beraber basamak basamak planlandığı için ızgara formundan değişik olarak doğal şekilde geliştiği görülür. Bu doğal gelişmenin sonucu olarak ortaya çıkan dolambaçlı sokaklar ve açılı yaklaşımlar meydanın özelliğini arttırır. Dolanarak giden sokaklarda hareket ederken birden karşılaşılan meydanlar ile sürekli değişen perspektifler kullanıcıyı harekete geçirir. Sokakların açılı olarak meydanla birleşmesi ve çoğu zaman meydanın köşelerinde birden fazla sokağın yer almaması meydandaki kapalılık tesirini arttırır (Sitte, 1992'den aktaran Önder ve Aklanoğlu, 2002) (Şekil 3.10).

Şekil 3.10. Sokak ve Meydan Kesişimleri

Kaynak: Krier, 1979, s.28' den aktaran; Önder ve Aklanoğlu, 2002, s.100.

Şekil 3.10 'da görüldüğü gibi, sokakların açılı şekilde birleşerek meydanı oluşturması farklı biçimler ile olabilmektedir. Biçimleniş bir ve/veya birden fazla sokak kesişimleriyle olabildiği gibi; merkeze doğru yaklaşım, kenara doğru yaklaşım, kenardan yaklaşım ve açılı yaklaşım biçimlenişleri ile sokakların kesiştikleri de görülmektedir.

3.2.Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Kent Meydanlarının Gelişimi

Cumhuriyet sonrası meydanlar kamusal kullanım ve kent için önemli odak noktalarıdır. Önemli odak olmasına sebep; Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleştirilmek istenen; çağdaş bir kent mekânının yaratılması düşüncesi olduğu ve bu düşüncenin meydanlarda oluşturulmak istenmesidir. Kent içinde demokrasinin sembolü meydanların düzenlenmesi bu dönemde gerçekleştirilmiştir (Şahin, 2006). Bu açıdan; Erken Cumhuriyet döneminde incelemek faydalı olacaktır.

Bu dönemde ekonomik alanda tedbirler alınmıştır. İlerleme düşüncesinden kaynaklanan yeniden bir modernleşme planları yeni oluşumlar ele alınmaya başlanmıştır. Mekânı toplumsal dönüşümün hem ideolojik bir aracı hem de fiziksel ortamı olarak ele alan böyle bir yaklaşımın sonucunda kentler, elverişli, uygunluğu ve belirli noktalara odaklanmış bir görüntüye sahip olurken, bir yandan da kentte yaşayanların bu görüntüye uygun davranmaya başlayacakları öngörülmüştür. Kamusal mekânlar, bulvarlar, anıtlar ve bunları kapsayan kurumsal yapılar böyle bir kent anlayışının ürünleridir (Erendil ve Ulusoy, 2004).

Meydanlar bu dönemde kamusal ve idari yapıların olduğu çevrede, bürokratik ve politik bir kimliğe bürünmüştür. Meydanlar çevresindeki yapılarla birlikte anlam bütünlüğüne kavuşarak Cumhuriyetin izlerini mekâna yansıtmıştır.

Erken Cumhuriyet dönemi meydanları idari yapıların önünde, imar planlarına uygun olarak içinde Cumhuriyeti simgeleyen anıtların yer aldığı mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu mekânlar, resmi törenler için kullanılan ve bütünlüğü olmayan alanlardır. Böylece, genelde kentle bütünleşmemiş, günlük yaşamdan uzak sadece resmi törenler için kullanılan alanlar durumuna gelmiştir (Kayalar, 2006, s.43). Erken Cumhuriyet döneminde İstanbul Taksim Meydanı'nda bulunan "Cumhuriyet Anıtı" Cumhuriyetin simgesi olarak yapılmıştır. Bu dönemde Cumhuriyet anıtının önünde milli bayramlar önemli günlerin kutlandığı bir meydan niteliği taşımaktadır (Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Erken Cumhuriyet Dönemi Taksim Meydanı, İstanbul

Kaynak:http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/taksim-meydaninin-hikayesi/(erişim tarihi:16.11.2019)

Bu dönemde dünyadaki ekonomik bunalımının ardından devletin ekonomik yapıda etkisi artmıştır. Bütün alanlarda toplumsal ve ekonomik açıdan büyük bir değişim başlangıcı olup, merkezi yapılanmanın olduğu dönemdir. Birçok kanunun çıkarıldığı ve kurumun işlevlik kazandığı bu dönemde laiklik ve bilimsellik temeline oturan yeni kültür, ulus-devlet olabilmenin ilk şartı olarak görülmektedir (Bayraktar, 1999'dan aktaran Bayraktar, 2013). Kentlerin bu yeni kültürün yaygınlaşmasıyla, yeni oluşan kurumsal yapılar kamusal alanda mekânlara ve bu yeni yapılara mutabık insan hareketlerine canlılık kazandırmak öncelikli amaç olmuştur (Bayraktar, 2013).

Söz konusu dönemde meydanlar Cumhuriyetin izlerini taşıyan politik ve bürokratik merkezlerin özelliklerini yansıtan açık alanlar olarak görülmektedir. Meydanların ortasında genellikle bir anıt yer almaktadır. Cumhuriyet Bayramı ve önemli günlerde kutlamalar, resmi törenler ve aktiviteler için kurulan alanlardır. Bu dönemde düzenlenmiş meydanlar, kent için tören alanı olarak kullanılan kentsel mekânlardır. Cumhuriyetin ilanından sonra "Taksim Meydanı" gibi, Konya 'da "Atatürk Anıtı" yapılmış ve "Anıt Meydanı" ismini almıştır. Anıt Meydanı bu dönemde törenler için kullanılan meydan niteliği göstermektedir (Şekil 3.12).

Şekil 3.12. Erken Cumhuriyet Dönemi Anıt Meydanı, Konya

Kaynak: https://m.arkitera.com/gorus/1104/anadolu-kent-kimliginin-olusumunda-istasyon-caddeleri--konya-ornegi (erişim tarihi:16.11.2019)

3.3.Kent Meydanlarını Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler

Meydanların "kentsel mekân" olma özelliği taşımasına neden olan farklı etmenler bulunmaktadır. Kentsel mekân olarak meydanların tanımlanabilmesi için bu etmenlerin temel özelliklerinin ortaya konması faydalıdır.

3.3.1. Fiziksel etmenler

Meydanın oluşumunu sağlayan fiziksel etmenler; topoğrafya, kent dokusu, iklim gibi doğal çevre ögeleri ile mekânsal kapalılık, sınırların sürekliliği, oran ve ölçek, yaya dolaşımı gibi fiziksel ögeler etkilemektedir.

- Doğal Çevre Ögeleri

Topoğrafya: Kentin topoğrafyası meydan oluşumunda rol oynamaktadır. Doğanın, dağlar, tepeler, denizler, göller veya akarsuları gibi topoğrafik ögeleri, basitçe değiştirilmediği için, insan, kent ve meydan oluşumları bu ögelere göre oluşmaktadır. Kentin topoğrafyasına göre şekillenen meydanlara örnek olarak; Siena'daki "Campo Meydanı" verilebilir. Meydanın etrafındaki yer alan binalar aynı kota oturtulmuş, dairesel olan meydanın merkezine doğru, eğimin düştüğü noktaya Belediye Binası yerleştirilerek meydan özelliği kazandırılmıştır (Sala, 2009) (Şekil 3.13). Diğer bir örnek olarak kentin

dik bir yamaca yerleşmiş olmasından dolayı meydanlarında buna göre şekillenmesi "Capri" örnek gösterilebilir.

Şekil 3.13: Piazza del Campo Meydanı – Siena

Kaynak:http://gencdergisi.com/12063-tarihten-gunumuze-iki-eser-iki-ayri-ruh.html (Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır)

Kentsel mekan bağlamında meydanlardan İtalya kentindeki Siena 'da Piazza del Campo meydanı incelediğimizde topoğrafyadan oluşan meydanın kullanıcıların ihtiyaçlarına göre oturma dinlenme ve günlük aktivitelerinin yapacağı mekanlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 3.14).

Şekil 3.14:Piazza del Campo Meydanı Kentsel Mekân Bağlamında - Siena

Kaynak: http://borceningezileri.blogspot.com/2018/03/siena-italya-gezi-notlari.html(Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır**)**

Kent Dokusu: Tarihsel süre içerisinde, kent dokusunda bir takım değişiklikler meydana gelmektedir. Kentin eski dokusuyla uyumsuz veya tersi, bu dokuyla uyumlu olarak meydanlar yapılmıştır (Sala, 2009). Buna örnek olarak San Gimignano Meydanı kentin dokusuyla uyumlu olarak oluşan meydandır. (Şekil 3.15).

Şekil 3.15: San Gimignano Meydanı, Toskana

Kaynak: https://www.uzakrota.com/toskananin-masalsi-kasaba-ve-sehirleri/ (Erişim tarihi:08.12.2019).

İklim: İklime bağlı olarak, meydana olumsuz etkileri önleyecek arkad, gölgelik veya bunun gibi ögeler eklenmektedir. Roma'da "San Pietro Meydanında" olduğu gibi bu elemanlar, meydanda güncel yaşamın bir parçası olup, meydanın şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Şekil 3.16) (Sala, 2009).

Şekil 3.16: San Pietro Meydanı

Kaynak: https://www.pinterest.de/pin/398639004511362916/ (Erişim tarihi:08.12.2019).

- Fiziksel Ögeler ve Bileşenleri

Sitte (1979)'e göre kullanıcıları tarafından kentsel mekân olarak algılanabilmesi için, meydanın sahip olması gereken fiziksel unsurlar şuna benze biçimde sıralanabilir:

Sınırlayıcı Elemanlar: Meydanın mekân olarak algılanabilmesi ve meydanın mekân olarak varlığını sınırlayıcı elemanlar belirlemektedir (Gültekin, 1996, s.3). Bu elemanları; alçak mimari elemanları, heykeller, çeşmeler, binalar, duvarlar, içinden geçilen kolonlar, anıtlar vb. gibi insan yapıtları ile gökyüzü, ağaçlar, tepeler, su kenarları gibi doğal elemanlar olarak tanımlamak mümkündür. "İzmir Cumhuriyet Meydanı" heykel, ağaçlar ve peyzajı ile bütünlenen sınırlayıcı elemanlar ile oluşturulmuştur (Şekil 3.17). Meydanı sınırlayan elemanlar ölçü ve tasarım, yükseklik açısından aynı veya farklı olmalarına göre, aralarındaki aynı özellikler değişebilir. Meydanı tabanda sınırlayan doku, zemin ve yayılma alanı bakımından eşit dağılabilir veya seviye farklılıkları ve basamaklar ile ifade edilmiş olabilir. Bundan başka, etrafındaki diğer yapıları bütünleştirici veya ayırıcı etki gösterebilir. Meydanı üstten hayali olarak sınırladığını varsaydığımız gökyüzü ise, görsel bir sınır oluşturur. Bir meydanı sınırlayan tüm bu elemanlar arasındaki en önemli ortak nokta ise, hepsinin aynı temele yani, insan ölçeğindedir (Zucker, 1959).

Şekil 3.17.İzmir Cumhuriyet Meydanı

Kaynak: https://gezicini.com/izmir-cumhuriyet-meydani/(erişim tarihi:16.11.2019).

Mekânsal Kapalılık: Meydanların kentsel mekân olarak algılanabilmesi için güven verici, çekici, davet edici olmalı, kuşatılmışlık hissinin yaratılması; Camillo Sitte (1979)'ye

göre, en önemli ögelerden olan mekânsal kapalılıktır. Mekânın şekillenmesinde tasarımın rolünün ne kadar büyük olduğunu, mekânlardaki estetik kalitenin azlığı ile kentsel mekânlardaki önemini belirtilerek vurgulamıştır. Meydanlarda kenarlar ne kadar kapalı ise kuşatılmış hissi o kadar fazladır. Mekânsal kapalılık özelliğine en iyi örneklerden olan İtalya kentinde bulunan "Lucca Meydanıdır". Bu meydan binalarla kapalılık oluşturmuştur (Şekil 3.18).

Şekil 3.18. Lucca Meydanı, İtalya

Kaynak: https://gezimanya.com/lucca(erişim tarihi:16.11.2019)

Yaya Dolaşımı: Çevre koruması açısından önemli yere sahip olan meydanların yaya kullanımı için ayrılmasıdır. Yaya ve taşıt için dolaşımı kolaylaştırır ve araç trafiğinin olmadığı bölgeler oluşturarak kirliliğin azaltılmasını sağlar.

Oran ve Ölçek: Meydanlar kentsel mekân özelliği taşıması için insan ölçeğinde algılanabilir olmalıdır.

Meydanların kullanıcılar tarafından anlaşılabilir bir büyüklükte olması; Görüş alanımız, içinde bulunduğumuz meydan hakkında önemli derecede fikir edinmemizi sağlayarak, meydanın kuşatılma sınırını belirler. Kuşatılma hissi, görüş mesafesi ile çevrede yer alan binaların görülebilen yükseklikleri arasındaki ilişki tarafından belirlenir. Bu da kentsel mekân olarak meydanların insan ölçeğinde olması gereğini doğurmaktadır (Spreiregen, 1965 ve Uçak, 2000 'tan aktaran Çelik ve Erdönmez, 2016).

3.3.2. İşlevsel etmenler

Kentsel doku içinde yer alan meydanları işlevleri açısından önemli bir özellikte olmalıdır. Genellikle ulaşım sistemlerinin birleşimi ve ayrımından oluşan meydanların işlevleri sadece ulaşım kademelenmesiyle ilgili değildir. Tarihsel gelişim süreci içerisinde farklı sosyo-ekonomik ve politik bağlamda farklı işlevler almaktadır (Büyükcivelek ve Ersoy, 2012, s.342).

> ‘‘Alberti (1986, s.81) ‘’... kentin farklı yerlerinde birkaç meydan yapılması gerekir, barış zamanı malların görücüye çıkabilmesi için meydanlar, genç insanların egzersiz yapmasını sağlayacak diğer meydanlar ve savaş zamanında stokların yığılabilmesi için meydanlar, ...” gibi işlevlerine ve aktivitelerine göre farklı meydanların yapılmasını söylemektedir’’ (İnceoğlu, 2007, s.62).

Meydanların oluşumunda etkili olan işlevsel etmenler şu şekilde sıralanabilir;

- Ticari İşlevi
- Ulaşım İşlevi
- Rekreasyonel İşlevi

Ticari İşlevi: Meydan kullanımının en yaygın görüldüğü işlevdir. Yaşam içinde yer alan önemli ögelerden olan ticaret, meydanların oluşumuna etkilemektedir.

Krier (1988)’e göre; ticari anlamda işleyen meydanların, kafeler, tiyatrolar, konser salonları, gençlik merkezleri gibi günün her saati meydanı canlı tutacak aktivitelerle birlikte düşünülmesi meydanın işlevini ön plana çıkararak canlılığını arttırmaktadır. (Tönük ve Barkul, 1999).

Günümüzde meydanlar ticari aktivitelerin yoğun olarak bulunduğu, büfeler, çiçekçiler ve dükkânlarla çevrili olan alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. “Venedik San Marco Meydanı” etrafında bulunan hanlar ile kentin deniz ticareti merkezini oluşturmaktadır (Şekil 3.19).

Şekil 3.19: Venedik San Marco Meydanı

Kaynak: https://www.arkitera.com/haber/tarihe-taniklik-etmis-meydanlar/ (erişim tarihi:02.11.2019)

Ulaşım İşlevi: Meydanların işlevsel özelliği ulaşım sisteminin bir parçasıdır. Yaya ve taşıt ulaşımı içinde meydanlar bir kesişim noktası, toplanma, bekleme ve geçiş alanları olarak görev yapmaktadır (Büyükcivelek ve Ersoy, 2012, s.342).

Meydanların yaya trafiğine ayrılması çevreyi koruma açısından önem arz etmektedir. Fakat günümüzde bazı meydanlar konumları sebebiyle araç trafiğinin baskısı altında kavşak konumundadırlar (Şekil 3.20).

Şekil 3.20: Roma Piazza Del Poppolo

Kaynak: Google görseller

Rekreasyonel İşlevi: İnsanlar zamanlarını geçirmek için ev dışında farklı yerlerde ve mekânlarda bulunmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlar çoğunlukla meydanlarda ve farklı faaliyetlerde bulunularak sağlanmaktadır. Kentlerde yoğun yapılaşma, insanları daha fazla açık alana ihtiyaç duymaya zorlamaktadır. İnsanlar nefes almak için alanlara ihtiyaç hissederler. Meydanlar, toplanma, dağılma ve kentin odağı olması yanında süreç içinde yerine getirdiği rekreasyonel işlevler ile kentlerin en önemli bölümlerinden biri olma özelliklerini her dönemde sürekli korumuştur. Motorlu taşıtların ortaya çıkıp hızla artması, açık, yeşil alanların azalması, ayrıca kentte yaşayanların rekreasyon ihtiyaçlarının giderek çoğalmasıyla önemleri bir kat daha artmıştır (Özer, 2015, s.20).

Meydanların oluşturan elemanlardan; zemin kaplamaları, bitki örtüsü, yapı cepheleri, su öğeleri ve anıtlar, kentsel donatı elemanları etkilidir. Söz konusu bu elemanlar meydanın oluşumuyla birlikte o meydana mekân olma özelliği ve işlev katmaktadırlar.

Meydanlardaki döşemeler yani zemin kaplamaları mekân hissi yaratmaktadır. Herhangi bir zemin kaplaması olmayan meydanlar ‘‘ mekân’’ hissi vermeyebilir ya da herhangi bir yapı cephesiyle çevrilmiş olmayan yani çevrili binaların yapı cephelerinde bir estetik olmayan meydanlarda bu hissi vermeyebilir. Bütün bu açılardan bakıldığında meydanların ‘‘ kentsel mekân’’ olarak düzenlemelerin yapılması elde edilmesi amaçlanan netice için son derece önemlidir (Taşçı, 2009’dan aktaran Aykılıç, 2015, s.41).

Meydanda yer alan kentsel donatı elemanları; kentlilerin oturma, barınma, korunma, ulaşım fonksiyonları destekleyip güçlendiren ve kullanıcıların yaşamını kolaylaştıran elemanlardır. Kentsel donatı elemanları bu özelliklerinden dolayı meydanlarda kentsel mekân özelliği taşımaktadırlar (Özer, 2015, s.20).

Meydanda kullanılan bitki örtüsüyle işlevsel açıdan insan ölçeği ve ihtiyaçlarına uygun mekânlar oluşturulabilir. Ağaçlar mekânı düşey bölerek şekillendirmekte kullanılabilir. Meydanlarda ağaç kullanımı meydanı insan ölçeğine indirgenerek mekân algısı yaratabilir (Aykılıç, 2015, s.45).

3.3.3. Sosyo kültürel ve toplumsal etmenler

Kent meydanları insanların bir araya geldikleri mekânlardır. Bu meydanlar yaşam boyunca festivaller, törenler, kutlamalar, mitingler gibi çeşitli aktivitelere ev sahipliği yapmışlardır (Kamberov, 2016).

Meydanlar bulunduğu yerin sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtır. Meydanlar kentin ortak mekânı olduğu için bulunduğu toplumun kültür, ekonomik durumunun da bir göstergesidir (Bacon, 1967'dan aktaran Aykılıç, 2015).

Meydanlar kullanıcıların buluşma noktası olduğu kadar sosyo-kültürel faaliyetlere (toplantı, konser, önemli günlerin kutlanması, festival, miting, yürüyüş v.b.) olanak vererek insanların birbirleriyle etkileşimde bulunduğu mekânları olmaktadır. İspanya Madrid' de bulunan "Puerta del Sol Meydanı"; kentin çeşitli simgeleri bulundurması yanında birçok miting ve gösteri için insanların bir araya geldikleri bir mekân olmaktadır (Şekil 3.22). Aynı şekilde politik amaçlı gösteriler içinde bulundurduğu "Londra Trafalgar Meydanı"nda çeşitli festivallerde yapılmaktadır (Şekil 3.21).

Şekil 3.21: Londra Trafalgar Meydanı

Kaynak: https://www.turkishpress.co.uk/ingiltere/londrali-muslumanlar-festivalde-bulustu-h1160.html (erişim tarihi:02.11.2019)

Tarihsel süreçte meydanlarda tarihin izlerini taşıyan toplumun, rejimin gücünü ve otoritesini gösteren meydana simge olarak anıt gibi baskın yapılar konulmaktadır (Sala, 2009, s.10). Bu yapılar toplumun tarihsel belleğini çevresinde toplar ve gelecekteki kullanıcılara aktarır.

Şekil 3.22: Madrid Puerta Del Sol Meydanı

Kaynak: https://www.arkitera.com/haber/tarihe-taniklik-etmis-meydanlar/ (erişim tarihi:02.11.2019)

3.3.4. Kent kimliğini yansıtan etmenler

Zucker (1959)'e göre; Kent meydanları tarihsel yaşam boyunca kentlere kimlik ve kişilik kazandıran odak noktası olan mekânlar olmuştur. Meydanlar toplumsal ve sosyal yönden dönemin önemli olaylarını yansıtan kent merkezleridir. Kent merkezleri olarak karşımıza çıkan meydanlar sahip oldukları özelliklere göre kentte kimlik kazandıran mekânlardır (Önder ve Aklanoğlu, 2002, s.97).

Meydanlar kent'e kimlik kazandırılmasını sağlayan mekânlardır. Bu da kentin özelliklerini, kimliğini yansıtmasından kaynaklanır ve bir kentin diğerinden farklı olarak algılanmasını sağlar. Bir kentin meydanı, o kentte yaşanan olayları ve kendine özgü durumları anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Meydanlar kentin kimliğini yansıtan bir evin oturma odasıdır denilebilir. İnsanların çalışma temposundan sıkıldığı ve nefes aldığı, sosyal yaşamını devam ettirdiği kent meydanları tarih boyunca o dönemin izlerini yansıtan alanlar olarak kullanılmıştır. Bir evin oturma odası da insanların sosyal yaşam alanıysa, kentlerin oturma odası da meydanlardır. Bir ev nasıl oturma odası olmadan düşünülemezse kentte kendi kimliğini yansıtan meydanlar olmadan düşünülememektedir.[2]

[2] https://www.arkitera.com/haber/kentlerin-oturma-odasi-meydanlar/

Kent kimliğini yansıtan meydanlar da geçen zamanda yaşanan olayların izlerini izlemek de mümkündür. Kent kullanıcıları tarafından meydanlar kentin nasıl bir tarihten geldiğini anlamak için turistler tarafından ziyaret etmekte ve vakit geçirilmektedir. Tarihi özellikleri koruyarak ve yansıtarak günümüze kadar ulaşabilen Rusya'da bulunan "Kızıl Meydan"; iktidar sembolü olarak Rus ordusunun güç gösterisini bu mekânda yapmakta olup kent kimliğini yansıtmaktadır (Şekil 3.23), (Önder ve Aklanoğlu, 2002, s.102).

Şekil 3.23: Kızıl Meydan (Rusya)

Kaynak:http://www.yoldasin.com/moskovada-tarihin-tanigi-kizil-meydan/(Erişim tarihi:03.11.2019).

Meydanlar hakkında yapılan incelemeler ve araştırmalara yönelik ortak okumalarının yapılarak; meydanı oluşturan ve nitelendiren özelliklerini ortaya koymak, bu tez çalışması kapsamında faydalı olacaktır. Tablo 3.1 'de oluşturulan matris; Tablo 2.3'de kentsel mekân ögeleri matrisinden yararlanılarak ve kentsel meydan oluşumları araştırılarak oluşturulmuştur. Çalışmanın konusu olan kentsel mekân oluşumunda meydanları nasıl incelememiz gerektiğini ortaya koyan tablo 3.1; kentsel mekân ögeleri ve kent meydanlarını oluşturan ögeler çakıştırılarak ortaya koyulmaktadır. Bu tabloda meydanın kentsel mekân özelliği taşıması için gerekli etmenlere yer verilmiştir. Meydanları, kentsel mekân oluşumunda meydan ögeleri matrisiyle değerlendirmek mümkündür (Tablo 3.1).

Tablo 3.1: Kentsel Mekân Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler

Fiziksel Etmenler	Doğal Çevre Ögeleri	Doğal elemanlarla oluşum
		İklimsel özellikler ve bitki örtüsü etkisiyle oluşum
		Topoğrafya kullanımıyla oluşum
	Fiziksel Formlar	Kapalı Meydan: Mekânın kendi içinde tutulduğu, yani içine kapalı sistemde olduğu alanlar.
		Baskın Meydan: Mekânın ana binaya yönetildiği alanlardır
		Çekirdeksel Meydan: Mekânın bir merkez ya da merkezi bir yapının etrafında oluşturulduğu alanlardır
		Gruplanmış Meydan: Farklı ölçekteki meydanların bir araya gelmesiyle oluşan alanlardır
		Şekilsiz Meydan(amorf meydan) : Meydanın herhangi bir sınırı olmadığı alanlardır
		Kare Form
		Üçgen Form
		Daire Form
	Fiziksel Ögeler ve Bileşenleri	Sınırlayıcı Elemanlar: Alçak mimari elemanları, heykeller, çeşmeler, binalar, duvarlar, içinden geçilen kolonlar, anıtlar vb. gibi insan yapıtları ile gökyüzü, ağaçlar, tepeler, su kenarları
		Mekânsal Kapalılık :Meydanlar ne kadar kapalı ise mekan olarak algılanması yüksektir.
		Oran ve Ölçek : İnsan ölçeğinde olan meydanlar
		Yaya Dolaşımı
İşlevsel Etmenler	Ticari İşlev	Ticari aktivitelerin yoğun olarak bulunduğu, büfeler, çiçekçiler ve dükkanlarla çevrili olan alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.
	Ulaşım İşlevi	Yaya ve taşıt ulaşımı içinde meydanlar bir kesişim noktası, toplanma, bekleme ve geçiş alanları olarak görev yapmaktadır
	Rekreasyonel İşlevi	Zemin kaplamaları, bitki örtüsü, yapı cepheleri, su öğeleri ve anıtlar, kentsel donatı elemanları etkilidir. Söz konusu bu elemanlar meydanın oluşumuyla birlikte o meydana mekân olma özelliği ve rekreasyonel işlev katmaktadırlar
Sosyo-Kültürel ve Toplumsal Etmenler	Sosyo-Kültürel Ögeler	Mekân, Toplum ve Kültür kavramlarının birbirleriyle ilişkisinden doğan ve sosyal etkileşimin gerçekleştiği meydanlardır.
Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler	Kent Kimliği Ögeleri	Meydanlar tarihsel yaşam boyunca kentlere kimlik ve kişilik kazandıran odak noktası olan mekânlardır.
		Kentin geçirdiği tarihsel izler
		Kentin Coğrafi Özellikleri
		Kentin kendine özgü öğeleri

4. KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA MEYDANLAR: ANKARA ULUS MEYDANI İNCELEMESİ

Kentsel mekân oluşumlarında meydan tanımlarından sonra; alan çalışması olarak ‘’Ankara Ulus Meydanı’’ değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler örnek mekân analizleri üzerinden incelenerek; ‘’kentsel mekân‘’ yansımaları; “fiziksel”, “sosyo kültürel”, “toplumsal”, “işlevsel” ve “kent kimliği” etmenleri ile ele alınmıştır.

4.1. Erken Cumhuriyet Dönemi Süreci ve Ulus Meydanı Oluşumu

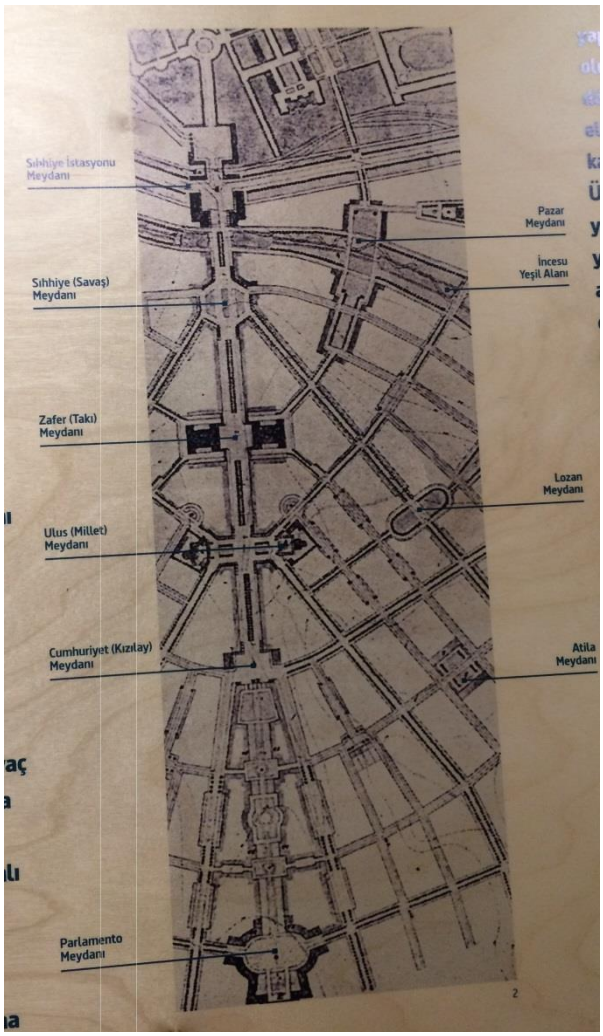
Ankara kenti; Osmanlı döneminden başlayarak, Cumhuriyet’in başkenti olarak yeniden planlama süreci ve günümüze dek uzanan dönemleri de içinde barındıran bir yerleşimdir. Ankara, başkent olarak Cumhuriyeti temsiliyetinden bu yana, özgün planlama kararlarına sahne olup; mimari yapıları ve kentsel mekânlarıyla yeniden oluşmuştur (Madran, Ergut ve Özgönül, 2005: 51). 1923 yılı Cumhuriyetin ilanında ulus devletin başkenti olarak belirlenen Ankara, kentleşmeye öncülük edecek ve planlı bir kent olarak kurgulanmıştır (Önder, tb).

1923 yılı ulusallık düşüncesinin etkisiyle yeniden inşa edilen Ankara’da, başkent olması ile işlevleri artan kültürel eylemlerin ve artan nüfusun, günlük yaşantıya büyük bir hareket getirdiği ve bununla birlikte imar planlarıyla dinamik bir kent olgusu yaratılmıştır. Kent planlama ilkeleriyle “Ulus Meydanı” Cumhuriyet öngörülerinin izlerinin olduğu mekân olmaktadır. Erken Cumhuriyet yıllarında tren garından kent merkezine uzanan istasyon caddesi ana ulaşım hattı; kentin ana merkezi olan “Ulus Meydanı’na” kadar devam etmektedir. “Ulus Meydanı” o yıllarda sanatçılar, aydınlar, ve özellikle politikacılar tarafından yoğun olarak kullanılan bir merkez haline gelmiştir. Cumhuriyet öncesinde ise Erkek Öğretmen Okulu’nun, Valiliğin ve Karaoğlan Çarşısı’nın yer aldığı geleneksel bir merkez şeklinde olan Ulus’ta “Taşhan Meydanı” (Şekil 4.1), kamusal mekân olarak önem kazanmıştır. Ankara modern dönemin ilk planını yapan Lörcher meydanları bir aks üzerinde planlamıştır.(Şekil 4.2) (Bayraktar, 2013, s.21).

Şekil 4.1 :Taşhan Meydanı

Kaynak :Bayraktar, 2013, s.21

Şekil 4.2: Lörcher Planında Meydanlar

Kaynak : Cermodern Bir Şehir Kurmak Ankara Sergisinden

1923'de Lörcher planında "Taşhan Meydanı" düzenlenerek, "Hâkimiyeti Milliye Meydanı" adıyla anılmaya başlanmıştır. Hâkimiyeti Milliye Meydanı bu dönemde törenlerin ve kutlamaların yapıldığı bir meydan olmuştur. Erken Cumhuriyet döneminde Krippel 'in tasarladığı Atatürk heykeli 1927 yılında meydana yerleştirilmiş ve bu alanın sembolü halini almıştır. Hâkimiyeti Milliye Meydanı Zafer anıtının meydana getirilmesiyle "Millet Meydanı" adını almıştır.(Şekil 4.3)(Bayraktar, 2013, s.21).

Şekil 4.3: Ulus Meydanı

Kaynak: Bayraktar, 2013: 21)

1924 ile 1925 yılları arasında, Ankara kenti için hazırlanan Lörcher Planı'nın zaman süreci içinde nüfus artışının getirileri düşünülmediği gerekçesiyle üzerine; Ankara Belediyesi 1927 tarihinde yeni bir kent planlaması için bir yarışma açmış ve yarışmayı Hermann Jansen kazanmıştır. 1928 yılında Ankara'nın ilk İmar Planı Hermann Jansen tarafından hazırlanarak, yeni yönetimin merkezi Yenişehir'e taşınmıştır. Artık kentin iş ve ticaret merkezi Ulus semti olmuştur. Ulus meydanı ve çevresi Ankara'nın iş merkezi olma kimliği günümüze kadar devam ettirmiştir (Madran, Ergut ve Özgönül, 2005, s.52).

4.2.Ulus Meydanı Kentsel Mekân Değerlendirmesi

Ulus Meydanı Anafartalar Caddesi ve Atatürk Bulvarı kesişimin de bulunmaktadır. Güneyinde "Ulus çarşısı", kuzeyinde "Türkiye İş Bankası" Binası ve "Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi", "Ulus Şehir Çarşısı", doğusunda "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" binası ve "Anafartalar Çarşısı" ile "Ulus İşhanı", batısında eski "TBMM Binası" ve "Ankara Palas" gibi önemli binaların olduğu tarihi bir dokuya sahip bölgedir.

Şekil 4.4. Ulus Meydanı Konumu

Kaynak: Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır. (Google earth görüntüsü)

Vaka çalışması kapsamında, "Ankara Ulus Meydanı" değerlendirmeler ve örnek mekân analizleri üzerinden incelenen "kentsel mekân" yansımaları; Fiziksel, İşlevsel, Sosyo Kültürel ve Toplumsal, Kent Kimliğini yansıtan etmenler kapsamında incelenecektir.

4.2.1.Fiziksel etmenler açısından incelenmesi

"Ankara Ulus Meydanı" değerlendirilmesi yapabilmek için meydanın, kurgulanmış olunan ''Kentsel Mekânı Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler'' matrisi doğrultusunda ele alınmıştır. Meydan fiziksel etmenler açısından, doğal çevre ögeleri ile fiziksel formlar ve ögeler bileşenleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Tablo 4.1. Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme

Fiziksel Etmenler	**Doğal Çevre Ögeleri**	**Doğal elemanlarla oluşum**	
		İklimsel özellikler ve bitki örtüsü etkisiyle oluşum	
		Topoğrafya kullanımıyla oluşum	✓
	Fiziksel Formlar	**Kapalı Meydan: Mekânın kendi içinde tutulduğu, yani içine kapalı sistemde olduğu alanlar.**	
		Baskın Meydan: Mekânın ana binaya yönetildiği alanlardır	✓
		Çekirdeksel Meydan: Mekânın bir merkez ya da merkezi bir yapının etrafında oluşturulduğu alanlardır	
		Gruplanmış Meydan: Farklı ölçekteki meydanların bir araya gelmesiyle oluşan alanlardır	
		Şekilsiz Meydan(amorf meydan) : Meydanın herhangi bir sınırı olmadığı alanlardır	
		Kare Form	✓
		Üçgen Form	
		Daire Form	
	Fiziksel Ögeler ve Bileşenleri	**Sınırlayıcı Elemanlar: Alçak mimari elemanları, heykeller, çeşmeler, binalar, duvarlar, içinden geçilen kolonlar, anıtlar vb. gibi insan yapıtları ile gökyüzü, ağaçlar, tepeler, su kenarları**	✓
		Mekânsal Kapalılık :Meydanlar ne kadar kapalı ise mekan olarak algılanması yüksektir.	✓
		Oran ve Ölçek : İnsan ölçeğinde olan meydanlar	✓
		Yaya Dolaşımı	✓

Yukarıdaki çalışmaya bakılacak olursa "Ankara Ulus Meydanı" nın, doğal çevre ögeleri açısından topoğrafya kullanımıyla oluşumu karşıladığı, fiziksel formlardan ise baskın meydan ve kare form özelliğine sahip olduğu görülmüştür. Fiziksel ögeler ve bileşenlerin özelliklerinin tamamını barındıran bir meydan olmaktadır (Tablo 4.1).

“Doğal Çevre Ögeleri”nden, topoğrafik oluşumu tanımlayan ögeler, merdivenler ve rampalar üzerinden ele alınmıştır. Eğimli alanlarda kentsel mekânın kullanımını destekleyen fonksiyonlar için gerekli yapılar, topoğrafyadan yararlanarak işlevlendirilmektedir (Şahin ve Dostoğlu, 2007, s.32).

Topoğrafya üzerinden okuması yapıldığında ‘’Ulus Meydanı’’nının; eğimli yüzey ve alanlarında merdivenler ile rampaların kullanıldığı ve yüzeylerin ilişkilendirildiği gözlemlenmektedir. Faklı kullanıcıların rahat hareket edecekleri, dinlenecekleri ve vakit geçirecekleri bir mekânsal oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydanda yapısal özellikler ile oluşum gösteren oturma elemanları bulunmamaktadır (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ	
FİZİKSEL ETMENLER	DOĞAL ÇEVRE ÖGELERİ
	TOPOĞRAFYA
	

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

"Fiziksel Formlar Ögeleri" ile incelemede ele alınan; Ulus Meydanı, baskın meydan ve kare form özelliklerini sağlamaktadır. Paul Zucker'ın beş çeşit meydan formu ile ilgili şemaya göre (Şekil 3.3); Baskın meydan özelliğini yansıtmaktadır.

Ulus Meydanı'nın vurgusunun yapıldığı odak noktası; Ulus Zafer Anıtıdır. Krier'e göre taban alanlarına göre çıkan geometrik şekillerden tipleştirilmiş olup (Şekil 3.7), Ulus Meydanı, Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesi kesişimiyle kare form özelliğini da sağlamaktadır. (Tablo 4.3).

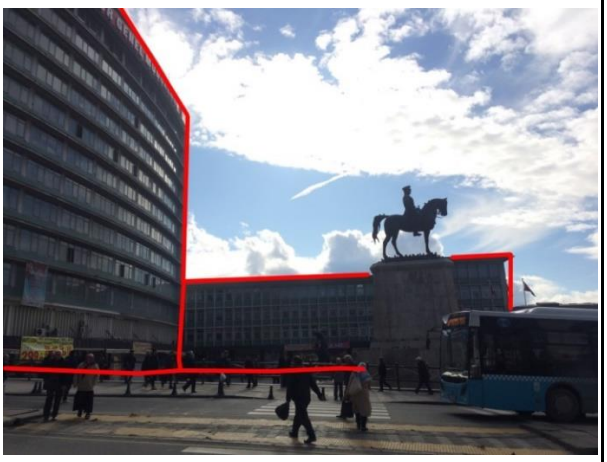
Tablo 4.3. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ	
FİZİKSEL ETMENLER	
FİZİKSEL FORMLAR	
BASKIN MEYDAN	KARE FORM
	
Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.	**Kaynak**: Bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır. (Google earth görüntüsü, 2019)

"Fiziksel Ögeler ve Bileşenleri", "Sınırlayıcı Elemanlar" açısından ele alınan öğeler; binaların kendileri ve sınırlarıdır. Meydanın mekân olarak algılanabilmesini ve meydanın mekân olarak varlığını tanımlamasını sınırlayıcı elemanlar belirlemektedir (Gültekin, 1996, s.3).

Ulus Meydanı'nı sınırlayan ve meydana kimlik kazandıran önemli yapılardan "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" ve "Ulus Çarşısı" binası bulunmaktadır. Bu önemli yapılar meydanda bütünleştirici bir etki yaratmaktadır. (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme

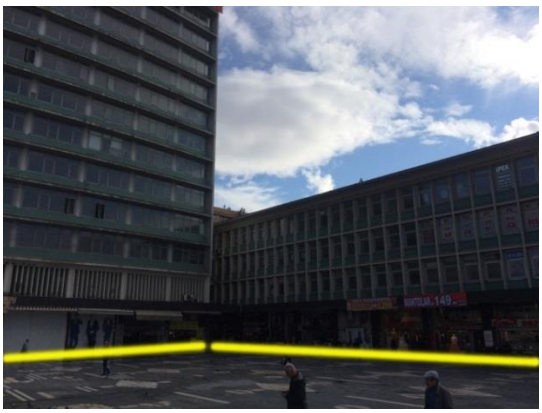
<table>
<tr><th colspan="2">ULUS MEYDANI İNCELEMESİ</th></tr>
<tr><td rowspan="2">FİZİKSEL ETMENLER</td><td>FİZİKSEL ÖGELER VE BİLEŞENLERİ</td></tr>
<tr><td>SINIRLAYICI ELEMANLAR</td></tr>
<tr><td>
</td><td></td></tr>
</table>

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

"Fiziksel Ögeler ve Bileşenleri", "Mekânsal Kapalılık" özelliği açısından ele alındığında; Camillo Sitte (1979)'nin yaklaşımından bahsetmekte fayda görülmektedir. Sitte; mekânın şekillenmesinde tasarımın rolünün büyük olduğundan ve mekânlardaki estetik kalitenin azlığından bahsederek, kentsel mekânlar üzerindeki önemini vurgulamıştır.

Meydanlarda kenarlar ne kadar kapalı ise kuşatılmışlık hissi o kadar fazla olmaktadır. Buna göre Ulus Meydanı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Ulus Çarşısı binası ile Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesinin birleşimiyle (iki sokakla kesişimi) kapalılık hissini oluşturmaktadır (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ	
FİZİKSEL ETMENLER	FİZİKSEL ÖGELER VE BİLEŞENLERİ
	MEKÂNSAL KAPALILIK
	

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

"Fiziksel Ögeler Ve Bileşenler"; "Oran ve Ölçek" özelliği açısından ele alındığında Ulus Meydanı'nın yapısal çevresi ile ilişkisi kurulmaktadır. Çevresindeki yapıların boyutları insan ölçeğine oranla fazla olmasına karşın; meydanı çevreleyen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Ulus Çarşısı Binalarının konumu ve biçimsel özellikleri ile meydanda kapalılık hissi yaratmakta ve bu da insan ölçeğine yakın hissini oluşturmaktadır. Meydan, insan ölçeğine yakın algılandığı için güven hissini de vermekte ve kentsel mekân özelliği taşımaktadır.

"Fiziksel Ögeler ve Bileşenlerinden"; "Yaya Dolaşımı" açısından ele alındığında, Meydan kullanıcılarının taşıt trafiğine girmeden dolaşım ve yönelimin sağlandığı gözlemlenmektedir. Meydan, yaya kullanımının yoğun olduğu bir alandır. Farklı kullanıcı grupları; çocuk, yaşlı ve engelliler açısından meydanda erişim sağlanabilmektedir. Çeşitli aktivitelerin yerine getirilebilmesi açısından dolaşımın rahat ve ulaşılabilir olması gerekir. Bu nedenle sadece yayalara ayrılan bir meydan olan Ulus Meydanı, kullanıcıların serbest hareketin gerçekleştirileceği bir mekân özelliği taşımaktadır (Tablo 4.6).

Tablo 4.6. Ulus Meydanı Fiziksel Etmenler Açısından İnceleme

<table>
<tr><th colspan="2">ULUS MEYDANI İNCELEMESİ</th></tr>
<tr><td rowspan="2">FİZİKSEL ETMENLER</td><td>FİZİKSEL ÖGELER VE BİLEŞENLERİ</td></tr>
<tr><td>YAYA DOLAŞIMI</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
</table>

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019

Yaşanabilir ve ulaşılabilir olan bir meydanın bir ve/veya iki tarafı kamu yoluna açık olmalıdır. Meydan güzergâhında olan kişiler, meydanı ulaşımın bir parçası olarak hissetmeli, mekânın kendilerini içeriye doğru çağırdığını fark etmelidirler. Bununla birlikte, otobüs durakları gibi taşıt trafiğiyle ilişkili alanların da meydanlarla olan bağlantıları kurulmalıdır (Kamberov, 2016, s.60). Buna göre; Ulus Meydanı yoğun dolaşımı olan bir meydandır. Meydanın iki tarafı Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesi güzergâhı üzerinde olması, yoğun bir ulaşım aksının içinde bulunduğunu göstermektedir (Tablo 4.6).

4.2.2.İşlevsel etmenler açısından incelenmesi

"Ankara Ulus Meydanı" değerlendirmesi; ''Kentsel Mekân Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler'' matrisi üzerinde kurgulanmış ve bu doğrultuda ele alınmıştır. Meydanın işlevsel etmenleri ticari, ulaşım ve rekreasyonel işlev çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Tablo 4.7. İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme

İşlevsel Etmenler	**Ticari İşlev**	**Ticari aktivitelerin yoğun olarak bulunduğu, büfeler, çiçekçiler ve dükkânlarla çevrili olan alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.**	✓
	Ulaşım İşlevi	**Yaya ve taşıt ulaşımı içinde meydanlar bir kesişim noktası, toplanma, bekleme ve geçiş alanları olarak görev yapmaktadır**	✓
	Rekreasyonel İşlevi	**Zemin kaplamaları, bitki örtüsü, yapı cepheleri, su öğeleri ve anıtlar, kentsel donatı elemanları etkilidir. Söz konusu bu elemanlar meydanın oluşumuyla birlikte o meydana mekân olma özelliği ve rekreasyonel işlev katmaktadırlar**	✓

Ulus Meydanı'nda en yaygın işlev ticarettir. Erken Cumhuriyet döneminden bu yana Ulus Meydanı ticaret merkezi olmuştur. Bu işlevi günümüze kadar sürdürmektedir. Ulus Meydanı iş merkezi olma kimliğini yansıtmaktadır. Bu meydan önemli ulaşım sisteminin bir parçasıdır. Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesi kesişimin de yer alan meydan toplanma, bekleme ve geçiş noktası olarak görev yapmaktadır.

Ulus Meydanı tamamen yaya ayrılmış bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulus Meydanı toplanma, bekleme ve geçiş noktası ile kentin odak noktası olması dışında rekreasyonel işlevlere de cevap veren bir alandır (Tablo 4.7).

Ulus Meydanı tarihsel bir birikime sahip olması nedeni ile insanların ilgisini çekici bir konumdadır. Sahip olduğu bu anlamsal sorumluluğundan dolayı, farklı işlevlere cevap vermektedir. Ulus Meydanı'nın işlevsel çeşitliliği, kentin kültürel geçmişi ile birbirini izleyen değişmeler ile farklı bilgi edinimlerinin kazanılabilmesi imkânından kaynaklanmaktadır.

Ulus Meydanı; işlevsel etmenler içerisinde yer alan ticari işlevini yoğun bir biçimde karşılamaktadır. Ulus Meydanı; büfeler, kafeler ve kıyafet dükkânlarının yer aldığı, aktif ticari aktivitelerin gerçekleştiği ortak dinamik bir mekândır. Meydanı çevreleyen binaların zemin katlarında çoğunlukla mağazalar ve kafeler bulunmaktadır. Bu aktivitelerin olması, meydana bir hareketlilik katmakta ve meydanı günün her saati canlı tutmaktadır(Tablo 4.8).

Meydan içindeki ve çevresindeki tarihi yapı dokusu, heykel ve anıt ile kent tarihine bir gönderme yapmakta, imgesel bir bilgilendirme görevini üstlenmektedir. Ulus Meydanı, Cumhuriyetin ilanından sonra ticari merkez olarak planlamış ve ticaret ilişkisi günümüze kadar devam etmiştir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8. Ulus Meydanı İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ		
İŞLEVSEL ETMENLER		TİCARİ İŞLEV
ÇEVRESİNDEKİ BİNALAR		

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

Ulus Meydanı; "İşlevsel Etmenler" içerisinde yer alan "Ulaşım İşlevi"; yaya ve taşıt ulaşımı açısından bir kesişim noktası oluşturmaktadır. Ulus Meydanı yoğun bir taşıt ve yaya ulaşımının bulunduğu bir bölgede yer almaktadır. Meydanda taşıt ve yaya trafiği farklı kotlarda çözümlenmektedir.

Ulus Meydanı sadece yaya trafiğine ayrılmış olup, taşıt trafiğinin yoğun olarak yaşandığı bir bölgenin kesişiminde yer almakta, yayaların bekleme, buluşma, oturma ve dinlenme alanları olarak görev yapmaktadır. Mekân etkisini kuvvetlendirmesi açısından meydanın caddelerle ilişkisi önemlidir. Ulus Meydanı'nda yaya sürekliliğini sağlayan bir alan ve iletişim yolları bulunmaktadır (Tablo 4.9).

Tablo 4.9. Ulus Meydanı İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ	
İŞLEVSEL ETMENLER	ULAŞIM İŞLEVİ
	

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

"Rekreasyonel İşlev" açısından ele alındığında; Ulus Meydanı'nda farklı aktiviteler karşımıza çıkmaktadır. Ulus Meydanı ulaşım açısından önemli bir konumda bulunmasından dolayı, farklı aktivitelere cevap vermektedir. Ulus Meydanı'nda çoğunlukla toplanma, dinlenme, alışveriş ve kullanıcıların vakit geçirme mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulus Meydanı yüklendiği tarihi anlamdan dolayı, kullanıcılar açısından anlamsal bir iletişim platformunu oluşturma özelliğini de taşımaktadır. İnsan hakları, Cumhuriyet yürüyüşleri gibi farklı platformların başlangıç ya da bitiş noktaları olarak toplumsal mesajların verildiği alan olarak da yer almaktadır. Bu özelliğin yanı sıra, Zafer Anıtı ile simgeleşen meydan, kentsel mobilya elemanlarının bulunmamasından ötürü, anıtın çevresinde, basamaklarında, yan kaidelerinde ve yan duvarlarında kullanıcı ile fonksiyona yönelik birebir iletişimi sağlamaktadır (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. Ulus Meydanı İşlevsel Etmenler Açısından İnceleme

<table>
<tr><td colspan="3">ULUS MEYDANI İNCELEMESİ</td></tr>
<tr><td colspan="2">İŞLEVSEL ETMENLER</td><td>REKREASYONEL İŞLEV</td></tr>
<tr><td colspan="2"></td><td></td></tr>
<tr><td>ZEMİN KAPLAMALRI</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

Ulus Meydanı zeminlerinde kullanılan yer döşeme malzemeleri de kullanıcı açısından mekân hissini kuvvetlendiren öge olarak yer almaktadır. Bu anlamda yer döşemesinde kullanılan biçim ve dokuların, kullanıldığı meydanda yer alan binaların yapısal özelliklerini yansıtmasından söz edilmektedir. Özellikli olmayan ya da çevresel özellikleri ile benzerlikleri yansıtmayan yer döşemelerinin, açık alanlarda "mekân" hissini vermeyebileceğinden söz edilmektedir (Aykılıç, 2015, s.41). Bu açıdan değerlendirildiğinde; Ulus Meydanı'nda yer alan zemin kaplamaları; hem çevresel yapıların çizgisi hem de Zafer Anıtı'nın dokusu ile uyumlu bir birliktelik yakalamaktadır.

Ulus Meydanı'nda farklı zemin kaplamaları mevcuttur. Zafer Anıtı'nın bulunduğu alanda yer alan zemin kaplamasının, meydanda uygulanan genel zemin kaplamasından farklı olması ile hem anlamsal hem de kullanıcıları yönlendirme etkisi göstermesi dikkat çekmektedir (Tablo 4.10).

4.2.3.Sosyo kültürel ve toplumsal etmenler açısından incelenmesi

"Ankara Ulus Meydanı" değerlendirmesi; ''Kentsel Mekân Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler'' matrisi üzerinde kurgulanmış ve bu doğrultuda ele alınmıştır. Meydan, Sosyo Kültürel ve Toplumsal ögeler çerçevesinde değerlendirildiğinde; mekân, toplum ve kültür kavramlarını içeriğinde barındırdığı anlaşılmaktadır (Tablo 4.11).

Tablo 4.11. Sosyo Kültürel ve Toplumsal Etmenler Açısından İnceleme

Sosyo-Kültürel ve Toplumsal Etmenler	**Sosyo-Kültürel Ögeler**	**Mekân, Toplum ve Kültür kavramlarının birbirleriyle ilişkisinden doğan ve sosyal etkileşimin gerçekleştiği meydanlardır.**	✓

Meydan farklı kültürlerin odağında yer alması nedeniyle kültürel sürekliliğini devam ettirmekte ve günümüzde kentin odak noktası olarak kimliğini sürdürmektedir. Bu açıdan meydan; menfaat tartışmalarının sonuçlandırıldığı ve mutabakatın sağlandığı bir kent alanıdır. Bu tanıma göre; Ulus Meydanı bütün öğeleriyle bir sosyal mekân olma özelliği taşımaktadır (Dağıstanlı, 1997 'den aktaran Aykılıç, 2015, s.56).

Kent meydanları insanların bir araya geldikleri ve faaliyette bulundukları alanlardır. Ulus Meydanı tarih boyunca birçok sosyal ve kültürel olaylara tanıklık etmiştir. Ulus Meydanı'nda Zafer Anıtı, tarihin izlerini taşıyarak gelecekteki kuşaklara aktarmaktadır. Her gün gerçekleşen alışveriş yapma, gezinme gibi günlük etkinlikler dışında, meydanda önemli tarihi günlerde sosyo-kültürel faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Meydan, geçmişten günümüze aktif şekilde kutlamalar ve mitingler yapılarak kullanılmaktadır (Tablo 4.12).

Tablo 4.12. Ulus Meydanı Sosyo Kültürel ve Toplumsal Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ	
SOSYO KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL ETMENLER	SOSYO- KÜLTÜREL ÖGELER
 Ankara Başkent Oluşu Kutlamaları **Kaynak:**https://www.sondakika.com/haber/haber-ankara-nin-baskent-olusu-ulus-ta-kutlandi-5180010/ Erişim tarihi, 14.12.2019.	 **Hayvan Haklarını Korumaya Yönelik Miting** **Kaynak:**https://www.haberler.com/ankara/gundemi/baskentte-hayvan-haklari-eylemi-2.htm Erişim tarihi, 14.12.2019.

Yüzyıllar boyunca meydanlarda kullanılan anıtlar ve heykeller, düzeni vurgulamak, görkem kazandırmak, tekdüzeliği kırarak mekânı süsleyip zenginleştirmek amacıyla kullanılmıştır. Bir meydanda yer alan heykeller, o mekâna kimlik kazandırıp canlılık veren odak noktası özelliğinde olup, meydanın sosyal ve kültürel anlamını da ortaya koymaktadır. Buna göre Ulus Meydanı'nda yer alan Zafer Anıtı, mekânın merkezini açıkça ifade etmekte ve sembolik olarak Erken Cumhuriyet dönemini yansıtmaktadır (Trancik, 1986'den aktaran Aykılıç, 2015, s.37).

4.2.4.Kent kimliğini yansıtan etmenler açısından incelenmesi

"Ankara Ulus Meydanı" değerlendirmesi; ''Kentsel Mekân Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler'' matrisi üzerinde kurgulanmış ve bu doğrultuda ele alınmıştır. Meydan Kent Kimliğini yansıtan ögeler çerçevesinde ele alınmıştır.

Tablo 4.13. Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler Açısından İnceleme

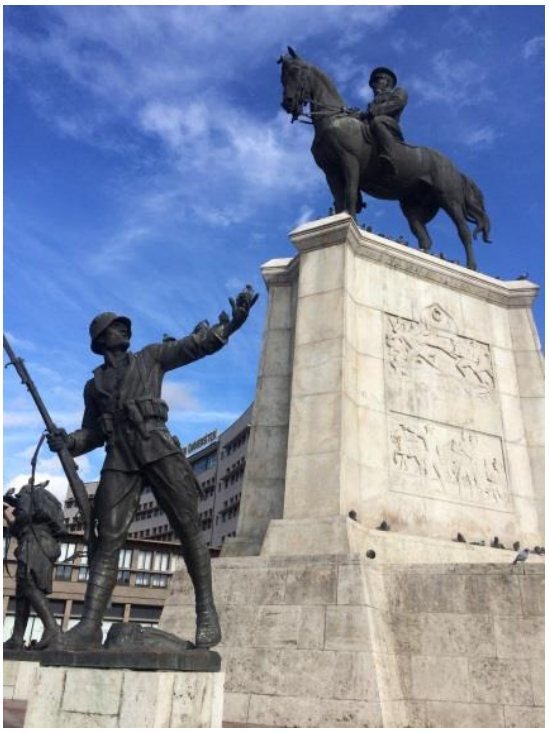
Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler	**Kent Kimliği Ögeleri**	**Meydanlar tarihsel yaşam boyunca kentlere kimlik ve kişilik kazandıran odak noktası olan mekânlardır.**	✓
		Kentin geçirdiği tarihsel izler	✓
		Kentin Coğrafi Özellikleri	
		Kentin kendine özgü öğeleri	✓

Ankara Ulus Meydanı'nın, kent kimliği ögeleri çalışmada; kentte kimlik ve kişilik kazandıran odak noktası olma özelliği, Ankara kentinin geçirdiği tarihsel, coğrafi izleri ile sahip olduğu kendine özgü ögeleri üzerinden değerlendirilmiştir (Tablo 4.13).

Zucker (1959)'e göre; Kent meydanları tarihsel yaşam boyunca kentlere kimlik ve kişilik kazandıran odak noktası olan mekânlar olmuştur. Meydanlar toplumsal ve sosyal yönden dönemin önemli olaylarını yansıtan kent merkezleridir (Önder ve Aklanoğlu, 2002, s.97). Bu açıklamadan çıkarılan değerlendirmeye göre; Ulus Meydanı, Cumhuriyetin izlerini taşıyan politik ve bürokratik merkezlerin özelliklerini yansıtan açık alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulus Meydanı'nın ortasında Zafer Anıt yer almaktadır. Cumhuriyet Bayramı ve önemli günlerde kutlamalar, resmi törenler ve aktiviteler için kurulan alandır. Erken Cumhuriyet dönemi düzenlenmiş olan meydan, kent için tören alanı olarak kullanılan kentsel mekânlardır. Kentin odak noktası ve geçirdiği izleri yansıtan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 4.14. Ulus Meydanı Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler Açısından İnceleme

ULUS MEYDANI İNCELEMESİ	
KENT KİMLİĞİNİ YANSITAN ETMENLER	KENT KİMLİĞİ ÖGELERİ
	KİMLİK VE ODAK NOKTASI
	

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2019.

İnsanlar yaşanan olayların veya durumların geride kalan belirtilerini, yaşanan mekânda anımsadıkça mekânın anlamlı bir kimliği olmaktadır. Kentlerde yoğunlaşan, kültür ve sanat aktiviteleri kent kimliği oluşmasında başlıca etmenlerden biridir. Bu durumda kentlerin anıtsal yapılarında çevresel değerlerini yansıtmasını gözlenmek mümkündür. Bu açıdan Ulus Meydanı ve yakın çevresi, Zafer Anıtı ile birlikte insanların hafızalarında yer eden, bayram ve kutlamaların yapıldığı kent kimliğini yansıtan mekândır. (Tunçer, 2009).

Aynı zamanda kentli insan açısından kent belleğini taşıyıcı ve oluşturucu özellikleri taşımaktadır. Ulus Meydanı- Zafer Anıtı, tarihsel yaşam boyunca Ankara kentine kimlik kazandıran odak noktası olan bir mekân ve odak noktasıdır. Anıtın etrafında oturmak, beklemek, dinlenmek gibi etkinliklerle kentsel mekân oluşturulmaktadır. (Tablo 4.14).

Tablo 4.15. Ulus Meydanı Kent Kimliğini Yansıtan Etmenler Açısından İnceleme

<table>
<tr><td colspan="2">ULUS MEYDANI İNCELEMESİ</td></tr>
<tr><td rowspan="2">KENT KİMLİĞİNİ YANSITAN ETMENLER</td><td>KENT KİMLİĞİ ÖGELERİ</td></tr>
<tr><td>KENTİN GEÇİRDİĞİ TARİHSEL İZLER</td></tr>
<tr><td colspan="2">
</td></tr>
</table>

Kaynak: Kişisel Arşiv, bu tezin yazarı tarafından hazırlanmıştır, 2019.

Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar, kentin geçirdiği tarihsel izleri taşımakta ve yansıtmaktadır. Ulus meydanı ve çevresindeki yapıların Osmanlı döneminden günümüze kadar değişen mimarlığı yansıtmaktadır. Bu yapılardan Anafartalar Çarşısı açılan Ulusal Mimari Proje yarışması sonucu oluşmuş ve mimari açıdan yapılan üslupla bölgeye karakterini vermiştir. Anafartalar Çarşısı kentin ilk yürüyen merdiven elemanının yer aldığı bir bina olarak modern üslupla yapılmıştır. Ankaralının yaşamında hatıralarının olduğu kent kimliğini yansıtan yapıtlardır (Madran, Ergut ve Özgönül, 2005, s.53).Ankara kentinin kimliği oluşturan yapılar Ulus Meydanı Çevresinde günümüze kadar korunmuş olup; meydana kentin geçirdiği tarihsel izleri yansıtmaktadırlar. (Tablo 4.15).

Tunçer (2018)'e göre; Ulus Meydanı ve çevresi 20. yüzyıl boyunca farklı mimarlık anlayışları içinde barındıran bir bölge olmaktadır. Bu yapılar kent hafızasının ve kültürel kimliğin önemli ögeleri olarak varlıklarını korumuşlardır. Anafartalar çarşısı, Ulus İşhanı, Zafer Anıtı arkasındaki Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü binaları, Ulus Çarşısı; Ankara Kenti'nin Başkent olmak imajı ile özdeşleşen, Ankara halkının hafızasında yer bulmuştur. Bu binalar Ankaralıların halen kullandıkları mekânlar olmaktadırlar.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Günümüzde nüfusun hızla artması ve teknolojinin ilerlemesi sonucu; kent mekânlarında kent kullanıcıların bir araya gelmek, sosyalleşmek, spor yapmak, gezmek, eğlenmek gibi sosyal eylemlerini gerçekleştirebilecekleri mekânlara ihtiyaç artmaktadır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda kentli insan ile kentsel sosyal mekânlar arasındaki ilişkiye dayalı ve farklı aktivitelere cevap veren kentsel mekânlar oluşmaktadır. Çalışmada "kent" ve "meydan" kavramları açıklanarak kentsel bir mekân olan meydanın, kentten ayrışamayacağı belirlenmiştir.

Meydanların "kentsel mekân" olma özelliği taşımasına neden olan farklı etmenler bulunmaktadır. Kentin en önemli ögelerden olan meydanların mekân oluşum değerleri fiziksel, işlevsel, sosyo kültürel ve kent kimliğini etmenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentsel mekân olarak meydanların tanımlanabilmesi için bu etmenlerin özelliklerini barındırması gerekmektedir.

Çalışma kapsamında konuyla ilgili yapılan incelemeler ve araştırmaların ortak okumaların sonucunda kentsel mekân oluşumunda meydan ögeleri tanımlanmış ve bunun üzerine bir değerlendirme yapabilmek için bir matris oluşturulmuştur. Oluşturulan "Kentsel Mekân Olarak Meydanları Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler" matrisi, meydanların ''kentsel mekânı'' oluşturan farklılıkları, ele alınış biçimleri ve boyutları ile bunları oluşturan tasarıma yönelik özellik ve faktörleri ortaya koymuştur. Bu ögeler sayesinde meydanların kentsel mekân olmasını sağlayan özelliklere yanıt aranmıştır.

Edinilen çıkarımlara bağlı olarak, "Ankara Ulus Meydanı", örnek vaka alanı olarak ele alınmış ve kentsel mekân olarak meydanları oluşturan ve nitelendiren etmenler matrisi üzerinden incelenmiştir (Tablo 5.1).

Tablo 5.1. Ulus Meydanı Kentsel Mekân Oluşumunda Meydanı Oluşturan ve Nitelendiren Etmenler Analizi

KENTSEL MEKÂN OLUŞUMUNDA MEYDANLAR		GÖRSELLER (KAYNAK: KİŞİSEL ARŞİV)	AÇIKLAMALAR
FİZİKSEL ETMENLER			
DOĞAL ÇEVRE ÖGELERİ	**TOPOĞRAFYA KULLANIMIYLA OLUŞUM**		"Doğal Çevre Ögeleri"nden, topoğrafik oluşumu tanımlayan ögeler, merdivenler ve rampalar üzerinden ele alınmıştır. Eğimli alanlarda kentsel mekânın kullanımını destekleyen fonksiyonlar için gerekli yapılar, topoğrafyadan yararlanarak işlevlendirilmektedir (Şahin ve Dostoğlu, 2007, s.32). Topoğrafya üzerinden okuması yapıldığında ''Ulus Meydanı''nının; eğimli yüzey ve alanlarında merdivenler ile rampaların kullanıldığı ve yüzeylerin ilişkilendirildiği gözlemlenmektedir. Faklı kullanıcıların rahat hareket edecekleri, dinlenecekleri ve vakit geçirecekleri bir mekânsal oluşum olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydanda yapısal özellikler ile oluşum gösteren oturma elemanları bulunmamaktadır.
FİZİKSEL FORMLAR	**BASKIN MEYDAN** **KARE FORM**		Ulus Meydanı, baskın meydan ve kare form özelliklerini sağlamaktadır. Paul Zucker'ın beş çeşit meydan formu ile ilgili şemaya göre (Şekil 3.3); Baskın meydan özelliğini yansıtmaktadır. Ulus Meydanı'nın vurgusunun yapıldığı odak noktası; Ulus Zafer Anıtıdır. Krier'e göre taban alanlarına göre çıkan geometrik şekillerden tipleştirilmiş olup (Şekil 3.7), Ulus Meydanı, Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesi kesişimiyle kare form özelliğini da sağlamaktadır.
FİZİKSEL ÖGELER VE BİLEŞENLER	**SINIRLAYICI ELEMANLAR**		"Sınırlayıcı Elemanlar" açısından ele alınan öğeler; binaların kendileri ve sınırlarıdır. Meydanın mekân olarak algılanabilmesini ve meydanın mekân olarak varlığını tanımlamasını sınırlayıcı elemanlar belirlemektedir (Gültekin, 1996, s.3). Ulus Meydanı'nı sınırlayan ve meydana kimlik kazandıran önemli yapılardan "Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü" ve "Ulus Çarşısı" binası bulunmaktadır. Bu önemli yapılar meydanda bütünleştirici bir etki yaratmaktadır.
	MEKÂNSAL KAPALILIK		"Mekânsal Kapalılık" özelliği açısından ele alındığında; Camillo Sitte (1979)'nin yaklaşımından bahsetmekte fayda görülmektedir. Sitte; mekânın şekillenmesinde tasarımın rolünün büyük olduğundan ve mekânlardaki estetik kalitenin azlığından bahsederek, kentsel mekânlar üzerindeki önemini vurgulamıştır. Meydanlarda kenarlar ne kadar kapalı ise kuşatılmışlık hissi o kadar fazla olmaktadır. Buna göre Ulus Meydanı, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Ulus Çarşısı binası ile Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesinin birleşimiyle (iki sokakla kesişimi) kapalılık hissini oluşturmaktadır.
	ORAN VE ÖLÇEK **YAYA DOLAŞIMI**		"Oran ve Ölçek" özelliği açısından ele alındığında Ulus Meydanı'nın yapısal çevresi ile ilişkisi kurulmaktadır. Çevresindeki yapıların boyutları insan ölçeğine oranla fazla olmasına karşın; meydanı çevreleyen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ve Ulus Çarşısı Binalarının konumu ve biçimsel özellikleri ile meydanda kapalılık hissi yaratmakta ve bu da insan ölçeğine yakın hissini oluşturmaktadır. Meydan, insan ölçeğine yakın algılandığı için güven hissini de vermekte ve kentsel mekân özelliği taşımaktadır. "Yaya Dolaşımı" açısından ele alındığında, Meydan kullanıcılarının taşıt trafiğine girmeden dolaşım ve yönelimin sağlandığı gözlemlenmektedir. Meydan, yaya kullanımının yoğun olduğu bir alandır. Farklı kullanıcı grupları; çocuk, yaşlı ve engelliler açısından meydanda erişim sağlanabilmektedir. Çeşitli aktivitelerin yerine getirilebilmesi açısından dolaşımın rahat ve ulaşılabilir olması gerekir. Bu nedenle sadece yayalara ayrılan bir meydan olan Ulus Meydanı, kullanıcıların serbest hareketin gerçekleştirileceği bir mekân özelliği taşımaktadır
İŞLEVSEL ETMENLER			
İŞLEVSEL ÖGELERİ	**TİCARİ İŞLEV**		Ulus Meydanı; işlevsel etmenler içerisinde yer alan ticari işlevini yoğun bir biçimde karşılamaktadır. Ulus Meydanı; büfeler, kafeler ve kıyafet dükkânlarının yer aldığı, aktif ticari aktivitelerin gerçekleştiği ortak dinamik bir mekândır. Meydanı çevreleyen binaların zemin katlarında çoğunlukla mağazalar ve kafeler bulunmaktadır. Bu aktivitelerin olması, meydana bir hareketlilik katmakta ve meydanı günün her saati canlı tutmaktadır. Ulus Meydanı tarihsel bir birikime sahip olması nedeni ile insanların ilgisini çekici bir konumdadır. Sahip olduğu bu anlamsal sorumluluğundan dolayı, farklı işlevlere cevap vermektedir. Ulus Meydanı'nın işlevsel çeşitliliği, kentin kültürel geçmişi ile birbirini izleyen değişmeler ile farklı bilgi edinimlerinin kazanılabilmesi imkânından kaynaklanmaktadır. Meydan içindeki ve çevresindeki tarihi yapı dokusu, heykel ve anıt ile kent tarihine bir gönderme yapmakta, imgesel bir bilgilendirme görevini üstlenmektedir. Ulus Meydanı, Cumhuriyetin ilanından sonra ticari merkez olarak planlamış ve ticaret ilişkisi günümüze kadar devam etmiştir.
	ULAŞIM İŞLEV		"Ulaşım İşlevi"; yaya ve taşıt ulaşımı açısından bir kesişim noktası oluşturmaktadır. Ulus Meydanı yoğun bir taşıt ve yaya ulaşımının bulunduğu bir bölgede yer almaktadır. Meydanda taşıt ve yaya trafiği farklı kotlarda çözümlenmektedir. Meydan sadece yaya trafiğine ayrılmış olup, taşıt trafiğinin yoğun olarak yaşandığı bir bölgenin kesişiminde yer almakta, yayaların bekleme, buluşma, oturma ve dinlenme alanları olarak görev yapmaktadır. Mekân etkisini kuvvetlendirmesi açısından meydanın caddelerle ilişkisi önemlidir. Ulus Meydanı'nda yaya sürekliliğini sağlayan bir alan ve iletişim yolları bulunmaktadır.
	REKREASYONEL İŞLEV		Meydanı'nda farklı aktiviteler karşımıza çıkmaktadır. Ulus Meydanı ulaşım açısından önemli bir konumda bulunmasından dolayı, farklı aktivitelere cevap vermektedir. Ulus Meydanı'nda çoğunlukla toplanma, dinlenme, alışveriş ve kullanıcıların vakit geçirme mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulus Meydanı yüklendiği tarihi anlamdan dolayı, kullanıcılar açısından anlamsal bir iletişim platformunu oluşturma özelliğini de taşımaktadır. İnsan hakları, Cumhuriyet yürüyüşleri gibi farklı platformların başlangıç ya da bitiş noktaları olarak toplumsal mesajların verildiği alan olarak da yer almaktadır. Bu özelliğin yanı sıra, Zafer Anıtı ile simgeleşen meydan, kentsel mobilya elemanlarının bulunmamasından ötürü, anıtın çevresinde, basamaklarında, yan kaidelerinde ve yan duvarlarında kullanıcı ile fonksiyona yönelik birebir iletişimi sağlamaktadır. Meydan zeminlerinde kullanılan yer döşeme malzemeleri de kullanıcı açısından mekân hissini kuvvetlendiren öge olarak yer almaktadır. Ulus Meydanı'nda yer alan zemin kaplamaları; hem çevresel yapıların çizgisi hem de Zafer Anıtı'nın dokusu ile uyumlu bir birliktelik yakalamaktadır. Ulus Meydanı'nda farklı zemin kaplamaları mevcuttur. Zafer Anıtı'nın bulunduğu alanda yer alan zemin kaplamasının, meydanda uygulanan genel zemin kaplamasından farklı olması ile hem anlamsal hem de kullanıcıları yönlendirme etkisi göstermesi dikkat çekmektedir.
SOSYO KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL ETMENLER			
SOSYO KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL ÖGELER	**MEKÂN, TOPLUM VE KÜLTÜR KAVRAMLARININ BİRBİRLERİYLE İLİŞKİSİNDEN DOĞAN VE SOSYAL ETKİLEŞİMİN GERÇEKLEŞTİĞİ MEYDANLARDIR**		Kent meydanları insanların bir araya geldikleri ve faaliyette bulundukları alanlardır. Ulus Meydanı tarih boyunca birçok sosyal ve kültürel olaylara tanıklık etmiştir. Ulus Meydanı'nda Zafer Anıtı, tarihin izlerini taşıyarak gelecekteki kuşaklara aktarmaktadır. Her gün gerçekleşen alışveriş yapma, gezinme gibi günlük etkinlikler dışında, meydanda önemli tarihi günlerde sosyo-kültürel faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Meydan, geçmişten günümüze aktif şekilde kutlamalar ve mitingler yapılarak kullanılmaktadır. Yüzyıllar boyunca meydanlarda kullanılan anıtlar ve heykeller, düzeni vurgulamak, görkem kazandırmak, tekdüzeliği kırarak mekânı süsleyip zenginleştirmek amacıyla kullanılmıştır. Bir meydanda yer alan heykeller, o mekâna kimlik kazandırıp canlılık veren odak noktası özelliğinde olup, meydanın sosyal ve kültürel anlamını da ortaya koymaktadır. Buna göre Ulus Meydanı'nda yer alan Zafer Anıtı, mekânın merkezini açıkça ifade etmekte ve sembolik olarak Erken Cumhuriyet dönemini yansıtmaktadır (Trancik, 1986'den aktaran Aykılıç, 2015, s.37).
KENT KİMLİĞİNİ YANSITAN ETMENLER			
KENT KİMLİĞİ ÖGELERİ	**MEYDANLAR TARİHSEL YAŞAM BOYUNCA KENTLERE KİMLİK VE KİŞİLİK KAZANDIRAN ODAK NOKTASI OLAN MEKÂNLARDIR.** **KENTİN GEÇİRDİĞİ TARİHSEL İZLER** **KENTİN KENDİNE ÖZGÜ ÖĞELERİ**		Ulus Meydanı, Cumhuriyetin izlerini taşıyan politik ve bürokratik merkezlerin özelliklerini yansıtan açık alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydanın ortasında Zafer Anıt yer almaktadır. Cumhuriyet Bayramı ve önemli günlerde kutlamalar, resmi törenler ve aktiviteler için kurulan alandır. Erken Cumhuriyet dönemi düzenlenmiş olan meydan, kent için tören alanı olarak kullanılan kentsel mekânlardır. Kentin odak noktası ve geçirdiği izleri yansıtan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar yaşanan olayların veya durumların geride kalan belirtilerini, yaşanan mekânda anımsadıkça mekânın anlamlı bir kimliği olmaktadır. Kentlerde yoğunlaşan, kültür ve sanat aktiviteleri kent kimliği oluşmasında başlıca etmenlerden biridir. Bu durumda kentlerin anıtsal yapılarında çevresel değerlerini yansıtmasını gözlenmek mümkündür. Bu açıdan Ulus Meydanı ve yakın çevresi, Zafer Anıtı ile birlikte insanların hafızalarında yer eden, bayram ve kutlamaların yapıldığı kent kimliğini yansıtan mekândır. (Tunçer, 2009). Aynı zamanda kentli insan açısından kent belleğini taşıyıcı ve oluşturucu özellikleri taşımaktadır. Ulus Meydanı- Zafer Anıtı, tarihsel yaşam boyunca Ankara kentine kimlik kazandıran odak noktası olan bir mekân ve odak noktasıdır. Anıtın etrafında oturmak, beklemek, dinlenmek gibi etkinliklerle kentsel mekân oluşturulmaktadır. Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar, kentin geçirdiği tarihsel izleri taşımakta ve yansıtmaktadır. Ulus meydanı ve çevresindeki yapıların Osmanlı döneminden günümüze kadar değişen mimarlığı yansıtmaktadır. Bu yapılardan Anafartalar Çarşısı açılan Ulusal Mimari Proje yarışması sonucu oluşmuş ve mimari açıdan yapılan üslupla bölgeye karakterini vermiştir.

Tablo 5.1 ‘de kentsel mekân oluşumunda meydanı oluşturan ve nitelendiren etmenler analiz edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda görülmüştür ki, kentsel mekân olarak yer alan kent meydanlarındaki mekân oluşum değerlerinin, fiziksel, sosyal, kültürel boyutları, kimlik ve işlevsellik ögeleri ile ele alınarak mekânsal değer karşılıkları okunmuştur.

Yapılan araştırmalar ve gözlemler sonucu yapılan değerlendirmede; ‘’Ulus Meydanı’’ vaka alanında, Atatürk Bulvarı ve Anafartalar Caddesi kesişim alanı kare form ve baskın meydan özelliğini taşımaktadır. Ulus Meydanı ve çevresindeki yapılar, kentin geçirdiği tarihsel izleri taşımakta ve yansıtmaktadır. Ulus Meydanı‘nı çevreleyen Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü ile Ulus Çarşısı binası, meydanın sınırlarını belirlemekte ve kullanıcılar açısından algıya yönelik mekân hissini uyandırmaktadır. Meydanı çevreleyen yapılar sayesinde kapalılık hissi oluşturmaktadır. Ulus Meydanı insan ölçeğine uyumundan dolayı kentsel mekân özelliğini taşımaktadır. Buna göre; meydanda farklı aktivitelerin gerçekleşebilmesi açısından dolaşımın rahat ve ulaşılabilir olması gerekmektedir. Bu açıdan sadece yayanın kullanımına ayrılan bir meydan olan Ulus Meydanı’nda bu özelliği gözlemlemek mümkündür. Erken Cumhuriyet döneminden bu yana Ulus Meydanı ticaretin merkezi olmuştur. Ulus Meydanı iş merkezi olma kimliğini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra tarihsel bir birikime sahip olması ile insanların ilgisini çeken bir konumdadır. Bu anlamsal sorumluluğundan dolayı çeşitli işlevlere cevap verebilmektedir. Ulus Meydanı‘nın işlevsel özelliği kullanıcılara aynı zamanda kentin geçmişinden gelen değişimlerin farklı yansımalarının izleme imkânı vermektedir. Meydan, içindeki ve çevresindeki tarihi yapı, heykel ve simgesel öğeler ile kent tarihine ve geçmişine yönelik bilgilendirme görevini üstlenmektedir. Ulus Meydanı’nda yer alan Zafer Anıtı, tarihin izlerini taşıyarak gelecekteki kuşaklara aktarmaktadır. Her gün yoğun bir biçimde gerçekleşen alışveriş, gezinme gibi günlük etkinlikler dışında, meydanda önemli tarihi günlerde sosyo-kültürel faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Ulus Meydanı Zafer Anıtı ile Ankara kentine kimlik kazandıran bir mekân olarak tarihi, kültürel ve merkezi konumunu sürdürmektedir. Anıtın çevresinde oturma, bekleme ve dinlenme gibi etkinlikler ile kentsel mekân oluşumunda odak noktası olma özelliğini taşımaktadır.

‘’Ulus Meydanı’’ fiziksel etmenlerin açısından ele alındığında; doğal çevre bileşenlerinden topoğrafya kullanımı çerçevesinde değerlendirmeye alınan fiziksel bileşenler ve öğelerin tümünü barındıran bir meydan olduğu görülmüştür. İşlevsel etmenlerden, ticari, ulaşım ve rekreasyonel işlevleri bünyesinde barındırmaktadır. Sosyo

kültürel ve toplumsal etmenlerden; mekân, toplum ve kültür kavramları ilişkisini yansıttığı görülmüştür. Ulus Meydanı, kimlik ve odak noktası olma özelliği, taşıdığı tarihsel izleri ve kentin kendine özgü öğeleri barındırması açısından "kent kimliğini" taşımakta ve yansıtmaktadır. Ulus Meydanı kentsel mekân oluşturan etken ögelere bakıldığında; işlevsel etmenler ile sosyo kültürel ve toplumsal etmenlerin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir.

Çalışmada, kentsel mekân olarak yer alan kent meydanlarındaki mekân oluşum değerleri; fiziksel, sosyal, kültürel boyutları, kimlik ve işlevsellik ögeleri ile ele alınarak mekânsal değer karşılıkları "Ankara-Ulus Meydanı" üzerinden okunmuştur. Kent meydanlarının biçimlenmesinde fiziksel formlar, doğal çevre ögeleri, fiziksel ögeler ve bileşenlerinin yanında işlevsel ögeler, sosyo kültürel ve toplumsa etmenler ve kent kimliği etmenleri ile bir bütün olarak ele almak ve değerlendirmek gerekli görülmektedir.

Kent meydanları değerlendirme çalışmasında; meydanların sadece güncel aktiviteleri barındıran mekânlar olarak değil, aynı zamanda çevresel yapı değerleri ile anlam bütünlüğüne kavuştuğu düşünülerek, tarihi ve kültürel yansımaları ile birlikte değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Meydanlar aynı zamanda sürekliliği olan, kentte kimlik kazandıran, sosyo kültürel ve toplumsal ilişkilerin yer aldığı mekânlardır.

KAYNAKLAR

Akkar, M. (2005). The changing 'publicness' of contemporary public spaces: a case study of the Grey's Monument Area, Newcastle upon Tyne. *Urban Design İnternational*, 00, 1-19.

Aksu, V. Ö. (2012). Kent Mobilyaları Tasarımında Özgün Yaklaşımlar. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 373-386.

Altınışık, Uçar, H. (2015). *Türkiye'de Kentsel Kimliğin Dönüşümü ve Soylulaştırma Ankara Hamamönü Örneği*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Arch Daily Resmi Sitesi. 13.11.2018 tarihinde https://www.archdaily.com/474237/tietgen-dormitory-lundgaard-and-tranberg-architects adresinden erişildi.

Arkitera Resmi Sitesi. https://www.arkitera.com/haber/kentlerin-oturma-odasi-meydanlar/ adresinden erişildi.

Arkitera Resmi Sitesi. 16.11.2019 tarihinde https://m.arkitera.com/gorus/1104/anadolu-kent-kimliginin-olusumunda-istasyon-caddeleri--konya-ornegi adresinden erişildi.

Aykılıç, B. (2015). *Kentsel Mekân Olarak Meydanlar.* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bakan, K. ve Konuk, G. (1987). *Türkiye' de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi*, Ankara: Tübitak Yapı Araştırma Merkezi Yayını.

Başarır, S. B. (2015). *Kentsel İç Mekân: Taksim Meydanı Ve Cumhuriyet Caddesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bayhan, B. (2013, 6 Haziran). Tarihe Tanıklık Etmiş Meydanlar. 02.11.2019 tarihinde https://www.arkitera.com/haber/tarihe-taniklik-etmis-meydanlar/ adresinden erişildi.

Bayraktar, N. (2013). Tarihe Eş Zamanlı Tanıklık: Ulus ve Kızılay Meydanlarının Değişim Süreci. *Ankara Ankara Araştırmaları Dergisi,* 1(1), 20-35.

Bau XI Gallery Resmi Sitesi. 12.11.2019 tarihinde https://bau-xi.com/collections/jeffery-milstein/products/26-paris-place-des-vosges-available-in-2-sizes adresinden erişildi.

Bi Mutlu Dergi Resmi Sitesi. 14.11.2019 tarihinde https://bimutludergi.bikutumutluluk.com/2018/03/01/mutluluk-dagitan-sehir-bolonya/ adresinden erişildi.

Börçe'nin Gezileri Blog Sitesi. http://borceningezileri.blogspot.com/2018/03/siena-italya-gezi-notlari.html adresinden erişildi.

Boyer, M. C. (1996). *The City of Collective Memory: Its Historical Imagery and Architectural Entertainments*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts London England.

Bukreş Rehberi Blog Sitesi. 07.12.2019 tarihinde http://bukresrehberi.blogspot.com/2011/03/test.html adresinden erişildi.

Caçao, B. (2018, 21 Mart). The best Vienna events in 2018. 15.11.2018 tarihinde https://www.telegraph.co.uk/travel/destinations/europe/austria/vienna/articles/vienna-events/ / adresinden erişildi.

Cordan Ö. ve Çolak Ş. (2015). İç ve Dış Mekan Arasında Mekânsal ve Toplumsal Bir Karşılaşma Durumu Olarak Kentsel İç Mekan. *Mimarlık Dergisi,* 1300-4212(384), 68-73.

Demir, C. (2006). Kent Kimliğini Geliştirme Sürecinde Mekânsal Model Tasarımı Ve Kent Plancılarının Rolü. *Planlama Dergisi,* 3, 117-122.

Erdönmez E. ve Haznedar B. (2012). *Sosyal İletişim Arayüzü Olarak Kentsel Mekan, Modernite Ve Mimari*, Esenler Şehir Düşünce Merkezi, s. 153-174.

Erdönmez, E. ve Çelik, F. (2016). Kentsel Mekanda Kamusal Alan İlişkileri. *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 14.

Erendil, A. ve Ulusoy, Z. (2004). *Şehrin Zulası Ankara Kalesi. İronik Karşılaşmalar: Kale'nin Kentle Ve Kentin Kale'yle İki Karşılaşması*, Ankara: İletişim Yayınları, 221-286.

Ersoy, M. ve Büyükcivelek, B. (2012). *Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük*, s.342.

Enginöz, H. (2008). *İstanbul Avrupa Kültür Başkentliği Bağlamında Haliç Kültür Havzasının Kamusal Mekan Olarak Geri Kazanımı.*(Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Genç Dergisi Resmi Sitesi. http://gencdergisi.com/12063-tarihten-gunumuze-iki-eser-iki-ayri-ruh.html adresinden erişildi.

Gezi Evreni Resmi Sitesi. 06.12.2019 tarihinde https://gezievreni.com/eyfel-kulesi-hakkinda-bilgi/ adresinden erişildi.

Gezimanya Resmi Sitesi. 16.11.2019 tarihinde https://gezimanya.com/lucca adresinden erişildi.

Gezicini Resmi Sitesi. 16.11.2019 tarihinde https://gezicini.com/izmir-cumhuriyet-meydani/ adresinden erişildi.

Geziniyor Resmi Sitesi. 11.11.2018 tarihinde http://www.geziniyor.com/ispanyol-merdivenleri-roma/ adresinden erişildi.

Gezip Gördüm Blog Sitesi. 12.11.2019 tarihinde https://gezipgordum.com/trevi-cesmesi-roma-ask-cesmesi/ adresinden erişildi.

Gültekin, H. (1996). *İstanbul'da Meydanların Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Haberler Resmi Sitesi. 14.12.2019 tarihinde https://www.haberler.com/ankara/gundemi/baskentte-hayvan-haklari-eylemi-2.htm adresinden erişildi.

Hendy, A. (2015). *Gender Differences Necessities İn interior Design*, Lecturer, Interior Design and Furniture Department, Faculty of Applied Arts- Damietta University, s. 173-181.

İnceoğlu, M. (2007). *Kentsel Açık Mekânların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi*. (Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

İnceoğlu M. ve Aytuğ A. (2009). Kentsel Mekanda Kalite Kavramı. *Megaron Dergisi*, 4(3), 131-146.

Kamberov, A. (2016). *Bir Kamusal Açık Alan Olarak Meydan Kullanımını Etkileyen Kararların Kullanıcılar Tarafından Değerlendirilmesi: Bakü Azadlık Meydanı Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaplan H. ve Öztürk M. (2004). Engelliler, Kamu Mekanı ve Engelsiz Tasarım: Kamusal İç Mekanlarda İrdelenmesi İçin Bir Çerçeve, *Planlama Dergisi*, 2, 67-74.

Kayalar, J. (2006). *Kent Ve Meydan Olgusu Yeniden Canlandırma Sürecinde Karşılaştırmalı Bir İrdeleme (Trafalgar Meydanı Ve Eminönü Meydanı).* (Yüksek Lisan Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Keleş, R. (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: Sevinç Basımevi.

Keskinok, H. Ç. (1988). *Kentsel Mekan Yaklaşımlarına Bir Örnek : Castells*. ODTU MFD, 81, 67-75.

Krier, R. (1979). *Urban Space*. Rizolli Int. Publications Inc., New York.

Kürkçüoğlu, İ. E. (2009). *Kentsel Açık Mekanlarda Yapay Su Elemanı Tasarım İlkelerinin Mekansal Algı ve Çevre Psikolojisi Bağlamında İrdelenmesi*, İstanbul.

Kuloğlu N. (2013). Boşluğun Devinimi: Mimari Mekandan Kentsel Mekana. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 1, 201-214.

Livescience Resmi Sitesi. 05.12.2019 tarihinde https://www.livescience.com/20801-personal-space.html adresinden erişildi.

Lynch, K. (1960). *The İmage Of The City'*, Cambridge, MIT Press.

Madanipour,A. (2003). Public and Private Spaces of the City, s.201-211, Routledge, London.

Madran, E., Altan Ergut, E., Özgönül, N. (2005). Ulus Tarihi Kent Merkezi. Tmmob Mimarlar Odası Ankara Şubesi, *Planlama Dergisi*, 4.

Moughtin J.C. (2003). *Urban Design: Method and Techniques,* Architectural Press, Oxford Boston.

Newman, O. (1996). *Creating Defensible Space* , Institute for Community Design Analysis.

Özaydın, G., Erbil, D. ve Ulusay, B. (1991). Kamu Mekanları Tamamlayıcısı Olarak Bildirişim Öğeleri. *Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı.* s. 63-67, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.

Önder, S. ve Aklanoğlu F. (2002). Kentsel Açık Mekan Olarak Meydanların İrdelenmesi, *S. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 16(29), 96-106, Konya: Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü.

Önder, D., *Cumhuriyet Dönemi Ankara'sında Kentsel Eğlence-Dinlence Coğrafyasının Değişimi: Toplumsallaşmanın Mekânından Tüketimin Mekânına*, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Ankara

Özer, H. (2015). *Tarihi Kent Meydanlarının Yeniden İşlevlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma: "Üsküdar Çarşı Meydanı".* (Yüksek Lisans Tezi). Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Pinterest Resmi Sitesi. 08.12.2019 tarihinde https://www.pinterest.de/pin/398639004511362916/ adresinden erişildi.

Polat, S. (2011). *Kamusal Dış Mekanlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa-Cumhuriyet Alanı Örneği*. (Doktora Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Poot, T., Acker, M. V. ve Vos, E. D. (2015). The Public Interior: The meeting place for the urban and the interior, s.44-55, *İdea Journal URBAN + INTERIOR*.

Sala, İ. (2009). *Geçmişten Günümüze Meydan Tasarımında Yönetimsel Farklılığın Etkileri; Tiran Örneği,* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Savaşır, G. (2017, 14 Temmuz). Kentin Oturma Odası. 15.11.2018 tarihinde https://xxi.com.tr/i/kentin-oturma-odasi adresinden erişildi.

Shutterstock Resmi Sitesi. 14.11.2019 tarihinde https://www.shutterstock.com/tr/video/clip-1064554-opera-garnier-on-place-de-l%27opera-paris adresinden erişildi.

Sitte, C. (1979). *The Art of Bulding Cities: City Building Accordig Its Artistic Fundamentals*, Hyperion Press, Westport.

Sınmaz, S. (2018). Türkiye'de Kentsel Planlama ve Dönüşüm Sürecinde Eksik Bir Halka: Yarı Kamusal Mekânlar. *Mimarlık Dergisi,* 402, 32-38.

Sondakika Resmi Sitesi. 14.12.2019 tarihinde https://www.sondakika.com/haber/haber-ankara-nin-baskent-olusu-ulus-ta-kutlandi-5180010/ adresinden erişildi

Şahin, E. ve Dostoğlu N. (2007). Kentsel Mekan Tasarımında Doğal Verilerin Kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 12(1), 29-40, Bursa.

Şahin, B.E. (2006). *Meydanların Kentsel Yaşama Katkısı Üzerine Bir İnceleme : Bursa Örneği*. (Yüksek lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Tatil Uzmanı Resmi Sitesi. 15.11.2018 tarihinde http://www.tatiluzmani.tv/dunyanin-nefes-kesen-buz-pistleri/ / adresinden erişildi.

Tendencee Blog Sitesi. 14.11.2019 tarihinde http://blog.tendencee.com.br/2019/05/5-fatos-que-voce-nao-sabia-sobre-o-arco-do-triunfo-de-paris/ adresinden erişildi.

Tönük, S. ve Barkul,Ö. (1999). Piazza, Plaza, Square, Platz, Praça, Meidan, Meydan, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, *Ege Mimarlık Dergisi,* 2, 34-38.

Turkish Press News UK Resmi Sitesi. https://www.turkishpress.co.uk/ingiltere/londrali-muslumanlar-festivalde-bulustu-h1160.html adresinden erişildi.

Tural, M. (2009). *Mardin Geleneksel Yerleşim Dokusunun Kentsel Dış Mekân Kullanımları Bağlamında İncelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Turan Akıncı Resmi Sitesi. 16.11.2019 tarihinde http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/taksim-meydaninin-hikayesi/ adresinden erişildi.

Tunçer, M. (2009). Kent ve Kent Kimliği: Ankara. *Ankara' da Belediye Hizmetleri Sempozyum,* Tüketici Haklar Derneği ve Çankaya Belediyesi, Ankara.

Tunçer, M. (2018). Ulus Tarihi Kent Merkezi'nde Güncel Koruma Sorunlar. 15.12.2019 tarihinde http://mehmet-urbanplanning.blogspot.com/2018/11/ulus-tarihi-kent-merkezinde-guncel.html adresinden erişildi.

Türk Dil Kurumu. (2019). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim adresi https://sozluk.gov.tr/

Uzak Rota Resmi Sitesi. 08.12.2019 tarihinde https://www.uzakrota.com/toskananin-masalsi-kasaba-ve-sehirleri/ adresinden erişildi.

Üner, Püşman, D. (2019). *Kamusal Açık Alan Olarak Meydanlarda Kentsel Yaşam Değerlendirmesi: Sivas Tarihi Kent Meydanı Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Kentsel Tasarım Anabilim Dalı Kentsel Tasarım Programı.

Yolda Olmak Gezi Rehberi Blog Sitesi. 06.12.2019 tarihinde https://yoldaolmak.com/venedik-nerede-venedik-nasil-gidilir.html adresinden erişildi.

Yoldasın Resmi Sitesi. 03.11.2019 tarihinde http://www.yoldasin.com/moskovada-tarihin-tanigi-kizil-meydan/ adresinden erişildi.

Zucker, P. (1959). *Town And Square From Agora To The Village Green*, Columbia University Pres, New York, S.58.